

NADANÉ DÍTĚ

Kristýna Vaňková

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna VAŇKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Nadané dítě**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretických východisek a teoretické části
Zpracování metodiky empirické části
Vlastní realizace výzkumu
Vyhodnocení výsledků výzkumu
Závěry, shrnutí, doporučení pro praxi

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

NOVÁK, T. Sourozenecké vztahy. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 123 s. ISBN 978-80-247-2075-3.

DALLOZ, D. Žárlivost a rivalita. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. 112 s. ISBN 80-7178-596-2.

FOŘTÍK, V., FOŘTÍKOVÁ, J. Nadané dítě a rozvoj jeho schopností. 1. vyd. Praha : Portál, 2007. 112 s. ISBN 978-80-7367-297-3.

LANDAU, E. Odvaha k nadaní. 1. vyd. Praha : Akropolis, 2007. 162 s. ISBN 978-80-86903-48-4.

MÖNKS F. J., YPENBURG, H. I. Naše dítě je velmi nadané. 1. vyd. Praha : Grada, 2002. 100 s. ISBN 80-247-0445-5

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eliška Zajitzová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

13. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 13. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

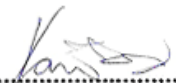
Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 6.5.2009

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, učí-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Podpora nadaných dětí v rodinách je pro odborníky zatím jen krajní záležitostí. Nelze opomíjet důležitost rodiny a pevných rodinných vztahů na rozvoj nadání.

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku nadaného dítěte v prostředí rodiny.

V teoretické části se zabývám definicemi nadání, nadaného dítěte a jeho charakteristikami, poruchami, problematikou inteligence, rodiny a sourozeneckých vztahů.

V praktické části jsem metodou polostrukturovaného rozhovoru zjišťovala názory rodičů, nadaných dětí a jejich sourozenců na problematiku nadání, školství a vztahy v dané rodině.

Klíčová slova: nadání, nadané dítě, modely nadání, specifika nadaného dítěte, inteligence, rodina, sourozenec

ABSTRACT

So far support of gifted children in families is just minor matter for specialists. Importance of family and fixed family relations cannot be missed out.

Bachelor thesis is focused on gifted child subject in family background.

Theoretical part deals with definitions of gift, gifted child and its characteristics, disturbances, intelligence, family and sibling relationship.

Practical part examines opinions of parents, gifted children and its siblings of gift, education and family relations subjects using half-structured interview method.

Keywords: gift, gifted child, gift model, gifted child specification, intelligence, family, sibling

Poděkování:

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Elišce Zajitzové za odborné vedení, pomoc, podporu a zejména pak za cenné rady a podněty k vypracování této práce.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 NADÁNÍ	12
1.1 VYMEZENÍ POJMU.....	12
1.1.1 Definice nadání	12
1.1.2 Nadaný jedinec.....	14
1.2 NADÁNÍ A INTELIGENCE	14
1.2.1 Definice inteligence	14
1.2.2 Testy inteligence a inteligenční kvocient – IQ.....	16
1.2.3 Inteligence a dědičnost.....	18
1.3 MODEL Y NADÁNÍ	19
1.3.1 Nadání jako interaktivní systém.....	19
1.3.2 Hvězdíkový model A. J. Tannenbauma	20
1.3.3 Mönksův vícefaktorový model	22
1.3.4 Gagneho diferencovaný model nadání a talentu	23
2 NADANÉ DÍTĚ	25
2.1 TYPICKÉ PROJEVY NADÁNÍ	25
2.2 FAKTORY ROZVOJE NADÁNÍ	26
2.3 PORUCHY U NADANÝCH DĚTÍ – DVOJÍ VÝJIMEČNOST	27
2.3.1 Aspergerův syndrom	28
2.3.2 Specifické poruchy učení	28
2.3.3 ADHD	29
3 RODINA	31
3.1 RODIČE NADANÉHO DÍTĚTE	31
3.2 NADANÉ DÍTĚ A SOUROZENECKÉ VZTAHY	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	35
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	35
4.2 CÍL VÝZKUMU A DÍLČÍ CÍLE	35
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	35
4.4 VÝZKUMNÉ METODY	36
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	36
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	38
5.1 RODINA A	38
5.1.1 Rodinná anamnéza	38
5.1.2 Osobní anamnéza	38
5.1.3 Školní anamnéza	39
5.1.4 Celkové shrnutí rodiny A.....	39
5.2 RODINA B.....	40
5.2.1 Rodinná anamnéza	40
5.2.2 Osobní anamnéza	41

5.2.3	Školní anamnéza	41
5.2.4	Shrnutí celé rodiny B	41
5.3	RODINA „C“	42
5.3.1	Rodinná anamnéza	42
5.3.2	Osobní anamnéza	43
5.3.3	Školní anamnéza	43
5.3.4	Shrnutí rodiny C	44
5.4	RODINA D	44
5.4.1	Rodinná anamnéza	45
5.4.2	Osobní anamnéza	46
5.4.3	Školní anamnéza	46
5.4.4	Celkové shrnutí rodiny	48
5.5	RODINA E	48
5.5.1	Rodinná anamnéza	48
5.5.2	Osobní anamnéza	50
5.5.3	Školní anamnéza	50
5.5.4	Celkové shrnutí rodiny E	51
5.6	RODINA F	52
5.6.1	Rodinná anamnéza	52
5.6.2	Osobní anamnéza	53
5.6.3	Školní anamnéza	53
5.6.4	Celkové shrnutí rodiny	53
5.7	SHRnutí VÝSLEDKŮ A POROVNÁNÍ RODIN	54
	ZAVĚR.....	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	68
	SEZNAM OBRÁZKŮ	69
	SEZNAM TABULEK.....	70
	SEZNAM PŘÍLOH.....	71

ÚVOD

V dnešní době se mezi aktuální témata řadí i problematika nadaných dětí. Nejčastějším motivem diskuze, související s nadanými dětmi je jejich vzdělávání. Proto jsem se tomuto okruhu chtěla vyhnout a zaměřit se na situaci nadaného dítěte v rodině. Již od pradávna je známo, že na kognitivní vlastnosti dítěte má velký vliv právě rodina a prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. K vhodnému rozvoji a podpoře nadání je nutné, aby rodina nadaného dítěte byla schopná včasné rozeznat jeho schopnosti. Dalším důležitým krokem rodičů je co nejrannější identifikace nadaného jedince odborníkem, který rodině poskytne cenné rady, jak v oblasti výchovy, tak vzdělávání.

Významnou roli při vývoji dítěte sehrává také fakt, zda vyrůstá v rodině úplné či neúplné, počet sourozenců, sourozenecké pořadí, pohlaví dětí v rodině a věkový rozdíl mezi nimi.

Mým úkolem je zmapovat pohled rodičů, dítěte a jeho sourozence či sourozenců na problematiku nadání, školní docházky a vztahů v rodině.

Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části.

Teoretická část má tři hlavní kapitoly. V první z nich vymezují definice nadání a nadaného jedince dle různých autorů. Zabývám se zde i problematikou inteligence či dědičnosti. Dále jsou v této kapitole znázorněny modely nadání. Druhá kapitola obsahuje informace o nadaných dětech, typické projevy těchto dětí, faktory, které se podílejí na rozvoji nadání, ale také se zde můžeme dočíst o poruchách, jenž se u nadaných dětí mohou vyskytnout. Poslední kapitola je zaměřena na problematiku rodinu nadaného dítěte a sourozenecké vztahy.

Praktická část je realizována formou polostrukturovaného rozhovoru a skládá se ze dvou kapitol. V první z nich popisují realizaci výzkumu obecně. Druhá kapitola obsahuje kazuistiky jednotlivých rodin. V závěru druhé kapitoly jsou uvedeny souhrnné výsledky vyplývající z daných kazuistik.

K tématu mé bakalářské práce mě přivedla rodinná známá, jejichž jedno z dětí je nadané. A to druhé tímto viditelně trpí. Zajímalo mě proto, jaká bude situace u dalších rodin s nadanými dětmi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NADÁNÍ

V řadě jazyků je slovo nadání překládáno a odvozováno od slova dar, darování (např. anglický ekvivalent českého slovo nadání = gift).

1.1 Vymezení pojmu

Odborná literatura předkládá řadu definic nadání a talentu. Odborníci se již řadu let nemožou shodnout o správnosti užívání obou pojmů.

Jsou opravdu pojmy talent a nadání synonyma? Je nutné je striktně oddělovat, kvůli různému významu?

Hovorově se pojmy nadání a talent užívají jako synonyma. K tomuto užívání pojmů se přiklání i někteří z autorů – například V. Dočkal (2005), F. J. Monks, I. H. Ypenburg (2002) (Jurášková 2003, In Kvarda, 2008). V mezinárodní literatuře se talent a nadání také používají jako synonyma.

Jiní z autorů tyto pojmy oddělují. Z jejich pohledu se nadání odráží ve více oblastech, zatímco pojem talent lze použít pouze u jedince, který vyniká pouze v jedné oblasti (Musil, 1989).

Dočkal (2005) uvádí, že někteří z anglicky píšících autorů zastávají názor, že nadání se týká pouze intelektových činností (matematika, jazyky, fyzika, apod.). Talent se dle těchto autorů projevuje v činnostech neintelektových jako jsou sport či umění.

1.1.1 Definice nadání

Existuje množství definic nadání, které jsou úzce i široce koncipované. V této práci jsou zmíněny především ty, které zohledňují ovlivněné výchovu, prostředí a emoce na vznik a vývoj nadání.

Clarková (Dočkal a kol., 1987 In Kvarda, 2008) zastává názor, že nadání je biologickým pojmem. Označuje vysoký stupeň inteligence, který zahrnuje smysly, emoce, poznání, intuici a indikuje předčasný a zrychlený vývin funkcí mozku.

V roce 1955 vymežil Passow nadání jako způsobilost podat v nějaké oblasti, v níž se jedinec snaží vyniknout neobvyklé výkony (Landau, 2007).

Roku 1983 definuje Abraham J. Tannenbaum nadání takto: „*Pokud zvažujeme, že rozvinutý talent existuje jen u dospělých, potom by navrhovaná definice nadání u dětí byla formulována tak, že značí jejich potenciál k tomu, aby se staly uznávanými umělci nebo významnými producenty myšlenek v oblastech činností, které zvyšují morální, fyzický, emocionální, sociální, intelektuální a estetický život lidskosti.*“

(Portešová, Multidimenzionální modely talentu a nadání. In: Modely talentu [online] Brno: Centrum rozvoje nadaných dětí. 2000 [cit. 30.3.09]. URL:

<http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=16>).

Feldman roku 1986 popisuje nadání jako choulostivou náhodou, která kombinuje faktory emocionální, intelektuální a faktory závislé na prostředí (Landau, 2007).

Jedna ze zásadních definic nadání vznikla na zasedání Columbus Group z roku 1991:

„*Nadání je nerovnoměrný vývoj, ve kterém se kombinují zrychlené rozumové schopnosti a zvýšená intenzita k vytvoření a povědomí, které jsou kvalitou odlišné od normy. Tato nerovnoměrnost se zvyšuje spolu s vyšší intelektovou kapacitou. Tento fakt – tato jedinečnost – činí nadané obzvláště zranitelnými a vyžadují tak změny v rodičovské výchově, školním vzdělávání i poradenské činnosti, aby se mohli optimálně rozvíjet*“ (Fořtík, Fořtíková, s. 14).

Toto vymezení klade důraz na nerovnoměrný vývoj nadaného jedince, jeho rozdílné myšlení a vnitřní svět. Od ostatních definic se odlišuje i tím, že zdůrazňuje specifickou nejen ve vzdělávání, ale i v oblasti rodičovské výchovy a poradenství. (Šeneklová, O nadání. In: Nadanie. [online] Bratislava: Centrum nadania, n.o. 2000 [cit. 27. 03. 2009]. URL:

<http://www.centrumnadania.sk/index.php?filename=nadanie_uvod>).

Pavel Hartl ve svém Stručném psychologickém slovníku uvádí následující definici nadání :

„*Nadání je soubor vloh jako předpoklad úspěšného rozvíjení schopností. Bývá nejčastěji používáno ve spojitosti s jedinci podávajícími vynikající výkony při činnosti tělesné anebo duševní*“ (Hartl, 2004, s. 146).

Dočkal (In Kvarda, 2008) za nadání považuje to, co je člověk schopen ze svých vrozených předpokladů v průběhu života učinit. Zdůrazňuje, že pro formování talentu má velký význam prostředí, ve kterém člověk žije. Velký vliv má také vlastní aktivita jedince, která je prostředníkem působení dědičných vloh a vlivů prostředí.

1.1.2 Nadaný jedinec

Žádná správná definice co je to nadané dítě v podstatě neexistuje.

„Je to dítě, které je takzvaně trochu víc než ostatní děti. Je zvědavější, motoricky schopnější, dobrodružnější, samostatnější, radostnější, dovede lépe uvádět věci do souvislosti. Jestliže takové dítě jeho prostředí akceptuje takové jaké je, nebude jeho nadání žádný problémem“ (Landau, 2000, s. 47).

Šárka Portešová definuje nadané a talentované děti jako ty, které jsou označeny kvalifikovanou osobou, a které jsou díky výrazným dispozicím schopny podávat vynikající výkony. Tyto děti vyžadují diferencované vzdělávací programy a služby. Jedině za těchto podmínek budou moci být prospěšnými k sobě i společnosti. (Portešová, Jak definovat talent a nadání?. In: Jak definovat talent [online] Brno: *Centrum rozvoje nadaných dětí*. 2000 [cit 27. 03. 2009]. URL:<http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=8>).

Dle Marlandské zprávy, která vznikla v roce 1972 ve Spojených státech amerických, jsou považováni za nadané jedince, ti u kterých odborníci vyzorovali vynikající talenty a skutečnou i potencionální způsobilost podat mimořádné výkony. A to v jedné či v několika z následujících oblastí: obecná intelektová schopnost, specifická akademická kompetence, kreativní myšlení, vůdčí kvality, umělecké či psychomotorické schopnosti (Landau, 2007).

1.2 Nadání a inteligence

V této kapitole se zabývám inteligencí a inteligenčními testy, které jsou jedním z rozhodujících faktorů při diagnostikování nadaného dítěte.

Slova inteligence, intelekt, inteligentní pocházejí z latinských slov *intellectus* = rozum; *intelligens* = chápající, bystrý s vyšším vzděláním a slova *intellego* = poznávám, chápu, rozumím, myslím, vím (Čáp, 1997).

1.2.1 Definice inteligence

Podle Vágnerové (2001) inteligenci není možné považovat za jednoduchou schopnost. Skládá se z celé řady dílčích funkcí, které se musí rozvíjet ve stejném tempu a kvalitě. Průměr těchto schopností se obvykle uvádí termínem obecná inteligence. Úroveň obecné inteligence v populaci je udána v hodnotách Gaussovy křivky (obrázek v kapitole 1.2.3.).

W. Stern definoval inteligenci jako všeobecnou schopnost člověka psychicky se přizpůsobit novým životním úkolům a podmínkám (Strnadová, 2007).

V praxi se ujala definice inteligence, formulovaná D. Wechslerem. Ten chápal inteligenci jako celkovou schopnost jedince účelně jednat, rozumně myslet a vhodně se vypořádat se svým okolím. Podle J. P. Guilforda je inteligence způsobilost zpracovávat informace. Jako informacemi je nutno chápat všechny dojmy, které člověk vnímá (Mackintosh, 2000).

Vágnerová (2001) považuje inteligenci za komplexní schopnost, která se projevuje ve způsobu myšlení, schopnosti učení, v adaptaci na požadavky okolí a schopnosti metakognice. R. B. Cattell rozdělil inteligenci na fluenční a krystalickou. Fluenční inteligence je dána biologickou kapacitou mozku, zatímco krystalická inteligence se vytváří ontogenetickou zkušeností, hlavně vzděláním.

D. O. Hebb stejně jako R. B. Cattell rozlišuje dva typy inteligence. Inteligenci vrozenou a inteligenci získanou prostředím. (Strnadová, 2007).

Ch. Spearman došel k závěru, že inteligenci lze chápat dvojitým způsobem - jednak jako jediný obecný faktor („g“ faktor), který participuje na výkonu ve všech testech mentálních schopností; jednak jako množinu zvláštních faktorů. Každý z nich je základem výkonu pouze v testu konkrétní mentální schopnosti (Sternberg, 2002).

Opakem jedno faktorového pojetí inteligence je její mnoho faktorové pojetí. Nejznámějším autorem mnoho faktorové inteligence je Howard Gardner. Ten v 80. letech vymyslel teorii sedmi typů inteligence, kterou v 90. letech ještě obohatil o další typy.

Více faktorová povaha inteligence se skládá z následujících druhů:

- 1) lingvistická (jazyková) inteligence – schopnost používat a chápat jazyk
- 2) hudební inteligence – schopnost hry na hudební nástroj, vnímání melodie, rytmů, tónů, citlivost na okolní zvuky, umění složit hudbu
- 3) logicko-matematická inteligence – schopnost orientace v číslech, předmětech, převádět úlohy do matematických vztahů
- 4) tělesně-kinestická inteligence – schopnost vyjádřit se prostřednictvím těla, zručnost při manipulaci s předměty
- 5) prostorová inteligence – schopnost vnímání prostoru, představivosti

- 6) intrapersonální (osobní) inteligence – schopnost pozorovat a rozlišovat nálady, temperament, motivaci a záměry druhých
- 7) interpersonální (sociální) inteligence – schopnost porozumět vlastním pocitům a následně tomu podřídit své chování (Sejvalová, 2001).

1.2.2 Testy inteligence a inteligenční kvocient – IQ

Psychologové zjišťují úroveň obecné inteligence pomocí speciální metody – inteligenčního testu. Výsledky testů umožňují srovnávat výkon jednotlivce s výkonem osob stejného věku. Z dosaženého výsledku lze říci, zda je výkon testovaného jedince průměrný (odpovídající normě), nebo do jaké míry je nadprůměrný či podprůměrný. Úroveň schopností dosažených v inteligenčním testu se vyjadřuje hodnotou inteligenčního kvocientu – IQ (Čáp, 1997).

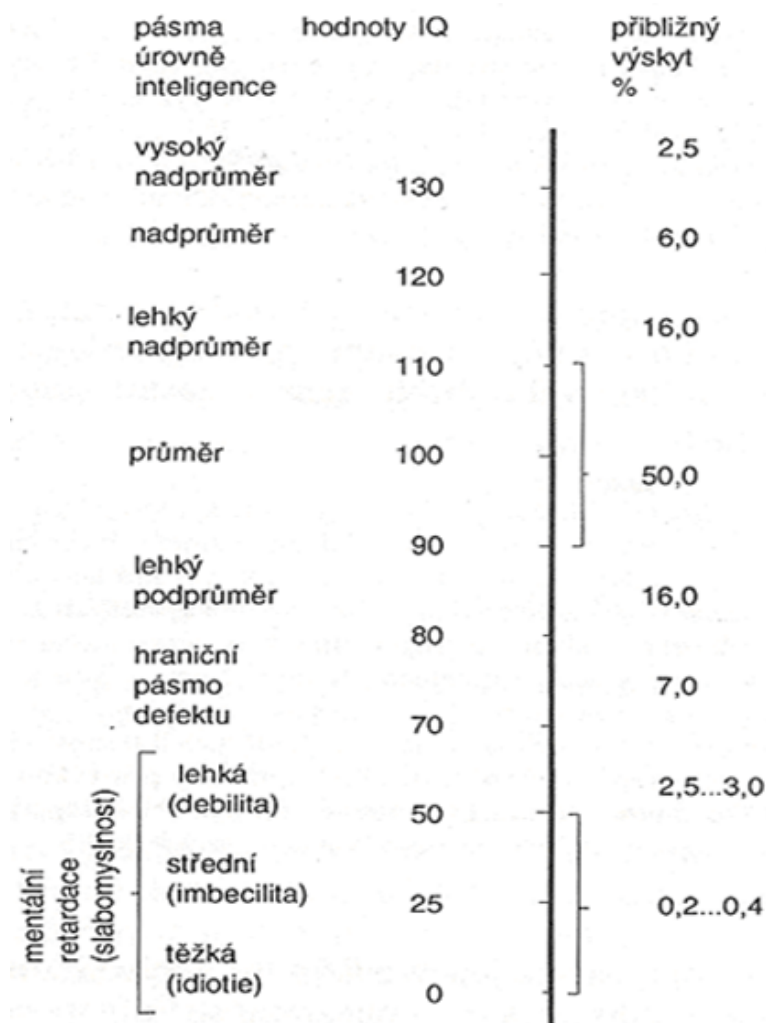
Začátky odborného postoje k měření rozdílů individuální úrovně inteligence je možné nalézt již v 19. století. První prakticky užívané inteligenční testy byly velmi jednoduché. J. E. D. Esquirol přiřazoval poruchy inteligence podle řečového projevu. První výkonový test „zasouvání tvarů“ uvedl E. Sequin. Povinností testovaného bylo vsunout geometrické obrazce do otvorů v předloze. Dalším významným badatelem byl F. Galton. Zavedl systematické hodnocení u testování velkých skupin jedinců a byl zakladatelem používání statistických metod při zpracování výsledků. Dále se podílel na užívání korelační analýzy a položil základy vědeckého zkoumání dědičnosti. Jméno A. Bineta je spojené s moderním testováním inteligence. Roku 1905 společně s T. Simonem vytvořili Binet - Simonovu škálu. Jejich testy byly uspořádány dle náročnosti a zahrnovaly i normy. Lewis M. Terman navázal na Binet - Simonovu škálu, kterou rozšířil. Revidované testy Lewise M. Termana byly publikovány roku 1916 pod názvem Standford - Binetova škála. Součástí Standford-Binetovy škály byl i vzorec pro výpočet inteligenčního kvocientu (IQ), který byl původně navržen W. Sternem roku 1912 (Ruisel, 2000).

Výpočet inteligenčního kvocientu vyjadřuje poměr mezi chronologickým a mentálním věkem testovaného jedince podle vzorce:

$$\text{IQ} = (\text{mentální věk} / \text{chronologický věk}) \times 100$$

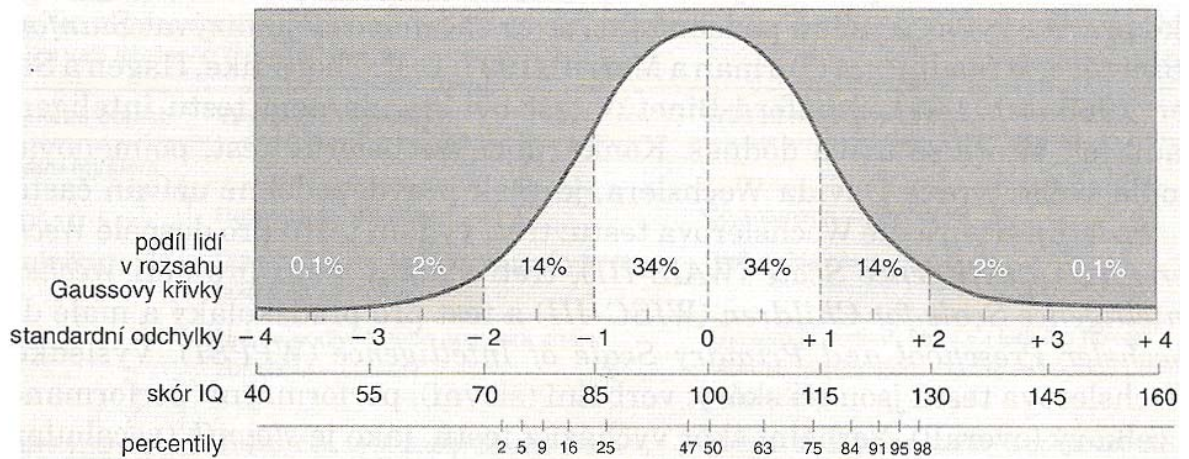
Průměrnou hodnotu inteligence udává výsledek 100 bodů IQ. Pásmo průměru zahrnuje asi polovinu populace a pohybuje se v rozmezí 90 - 109 body (Čáp, 1997).

Jako rozlišující znak vysokého nadání je považována hodnota 130 bodů IQ. Toto rozčlenění přijala i mezinárodní organizace Mensa, sdružující jedince s nadprůměrným intelektem (Fořtík, Fořtíková, 2007).

Obr. č. 1: Stupnice inteligence

(in Čáp, Psychologie výchovy a vyučování, 1997)

Obr. č. 2: Gaussova křivka rozložení intelektu v populaci
(in Sternberg, Kognitivní psychologie, 2002)

1.2.3 Inteligence a dědičnost

Dědičnost je proces, ve kterém potomek (buňka či organismus) získává vlastnosti nebo predispozice k vlastnostem rodičovské buňky nebo organismu. Dědičnost inteligence je závislá na prostředí, které jedince obklopuje. Vědci v průběhu let zkoumaly vliv dědičnosti u dvojčat, adoptovaných sourozenců či sourozenců vlastních (Ruisel, 2000).

GENETICKÝ VZTAH	KORELAČNÍ KOEFICIENTY MEZI SKÓRY IQ
<i>Jednovaječná dvojčata</i>	
Vyrůstají spolu	0,86
Vyrůstají odděleně	0,72
<i>Dvojvaječná dvojčata</i>	
Vyrůstají spolu	0,60
<i>Sourozenci</i>	
Vyrůstající spolu	0,47
Vyrůstající odděleně	0,24
<i>Rodiče / děti</i>	0,40
<i>Rodiče / nevlastní děti</i>	0,31
<i>Bratřanci, sestřenice</i>	0,15

Tab. č. 1: Genetické vztahy IQ v rodině
(in Ruisel, Základy psychologie inteligence, 2000)

Dědičnost nadání je dle Dočkala (2005) mýtem. Nadání nelze přímo dědit, protože se rozvíjí na základě zděděných a vrozených dispozic v průběhu života jedince. Významný vliv mají vlivy prostředí.

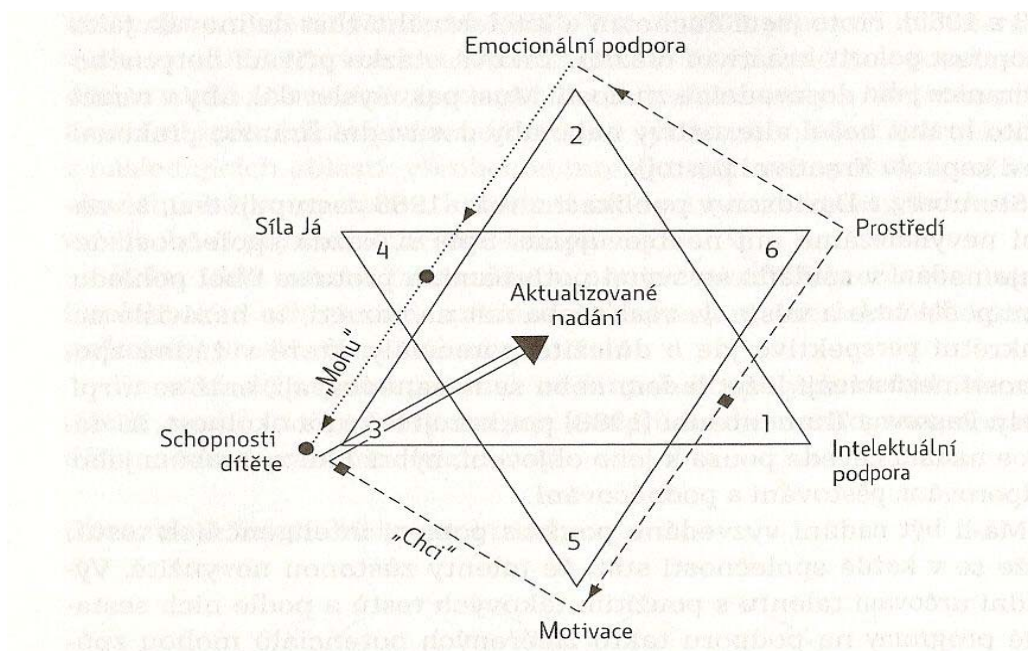
Sourozenci mají obdobnou inteligenci, z důvodů podobného prostředí, ve kterém žijí. Provázanost vztahů v inteligenci mezi sourozenci a rodiči a dětmi jsou přisuzovány socializační a rozumové výchově rodičů. Rodiče s vyšším IQ mohou dát svým intelektuálně podnětnější prostředí (Ruisel, 2000).

1.3 Modely nadání

Existuje mnoho modelů nadání, které jej objasňují z různých hledisek a pohledů. Bakalářská práce se soustřeďuje na vliv rodiny a prostředí. Z tohoto důvodu uvádím pouze takové modely, které toto zohledňují.

1.3.1 Nadání jako interaktivní systém

Dle Landau (2007) je nadání systém, který je ovlivňován vnitřním světem dítěte a jeho prostředím. Správným působením tohoto systému se posiluje *Já* nadaného dítěte a spolu s tím v dítěti vzrůstá odvaha riskovat, motivace angažovat se a dosáhnout něčeho vytrvalostí.

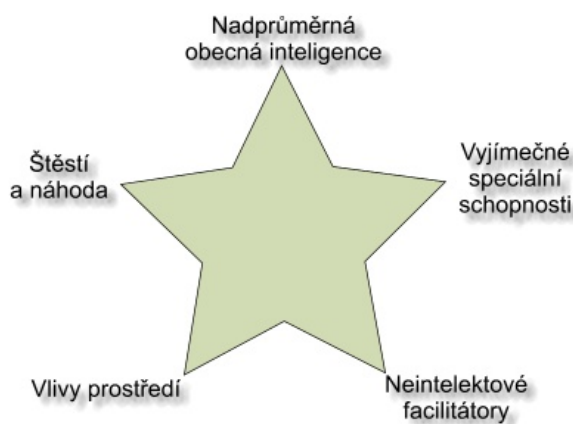

Obr. č. 3: Interaktivní nadání

(in Landau, Odvaha k nadání, 2007)

Dle Landau (2007) „strany 1 - 3 a 2 – 3 trojúhelníka znázorňují vnitřní svět dítěte; pravá strana 1 -2 prostředí (6). Emocionální podpora (2) poskytnutá prostředím posiluje Já (4) a tak narůstá odvaha využívat existující schopnosti (3). Intelektuální podpora (1) se zaměřuje na smysl a informaci a vytváří rámec pro výzvy, zároveň z prostředí vychází z prostředí motivace (5), aby svůj potenciál důkladně využilo. Rodiče a učitelé mohou dítě podporovat tak, že mu poskytnou potřebnou míru svobody a jistoty, aby dítě získalo emocionální sílu stát si za tím, že může být nadané (2-3, 6-4). Mohou dítě intelektuálně podněcovat, že chce být nadané (2-3, 6-5). Samotné kognitivní stimulování vede časem k intelektuálnímu vývoji, avšak osobnost dítěte jako celek zůstává nezralá. Pouze souhra mezi prostředím, jež podněcuje emocionálně i intelektuálně a schopnostmi dítěte dokáže aktualizovat jeho nadání“ (Landau, 2007, s. 46).

1.3.2 Hvězdicový model A. J. Tannenbauma

Obr. č. 4: Hvězdicový model A. J. Tannenbauma
(in Portešová, Multidimenzionální modely)

A. J. Tannenbaum vytvořil hvězdicový model nadání, kde stanovil pět faktorů pro budoucí úspěch.

Nadání a jeho úspěch závisí na kombinaci všech těchto faktorů, avšak neúspěch může způsobit selhání pouze jediného z nich. Jedná se o:

- nadprůměrnou obecnou inteligenci (superior general intelligence),
- výjimečné speciální schopnosti (exceptional special aptitudes),

- neintelektové facilitátory (nonintellective facilitators),
- vlivy prostředí (environmental influences),
- náhoda, štěstí (chance or luck).

(in Portešová, Multidimenzionální modely talentu a nadání. In: Modely talentu [online] Brno: Centrum rozvoje nadaných dětí. 2000 [cit. 30.3.09]. URL:

<http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=16>)

Obecná inteligence: obecnou inteligenci Tannenbaum definuje jako g faktor, reflektovaný v testech obecné inteligence. Připouští však, že jednotlivé oblasti talentu vyžadují různou míru této obecné schopnosti.

Speciální schopnosti: odhalení speciálních schopností je velmi důležité zvláště u jedinců s vysokým IQ. Je totiž bezvýznamné být talentovaným v obecné inteligenci. Tannenbaum ukazuje, že schopnost podat vysoké skóre v inteligenčních testech je neproduktivní na rozdíl od vysokých skóre ve specifických schopnostech, jako například schopnosti řešit matematické problémy nebo chemicky analyzovat úroveň znečištění ovzduší. Nadání musí být tedy vždy vztaženo k určité oblasti lidské činnosti.

Neintelektové faktory: jsou těžko měřitelné, protože je obtížné definovat odlišnosti, jak se osobnostní vlastnosti podílejí na vysokých výkonech jedince. Je složité určit, které z nich jsou za výkon zodpovědné, které jsou jen částečně zodpovědné a které jsou pouze důsledkem, nebo vedlejším produktem skutečného výkonu.

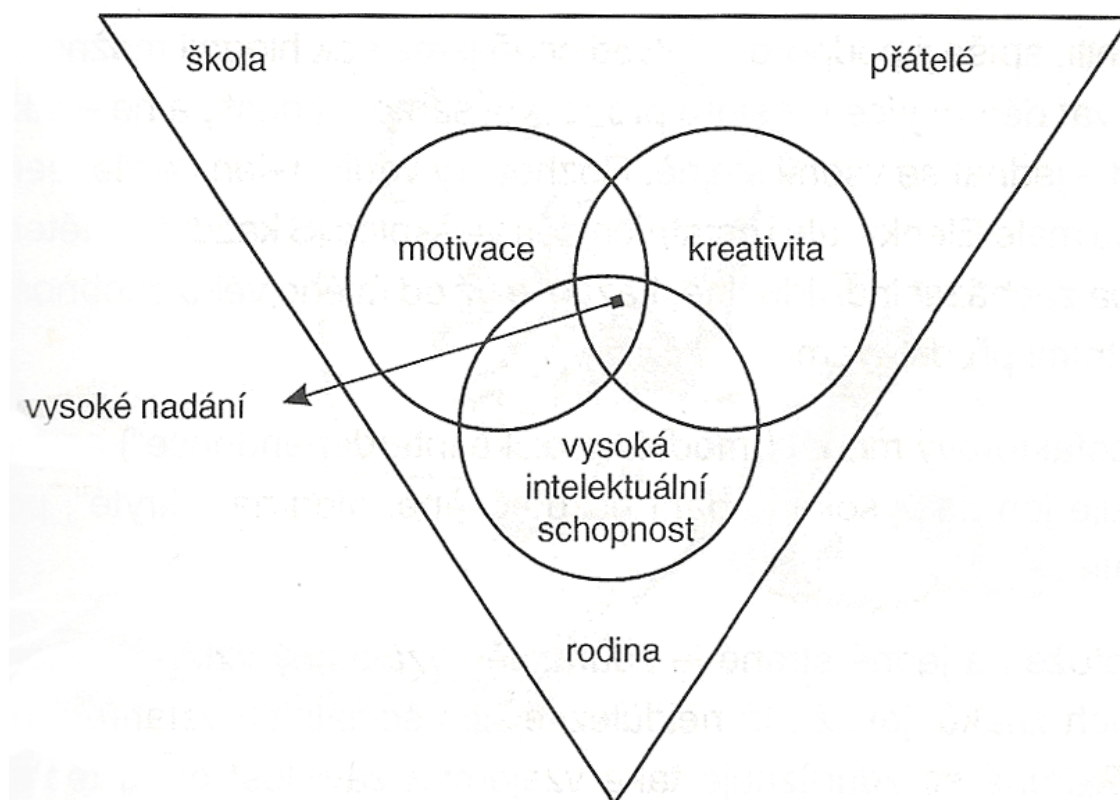
Vnější vlivy: vyprahlé kulturní klima nemůže přispívat k rozkvětu jakéhokoliv lidské schopnosti. Každý z nás žije současně v několika světech (rodina, přátelé, společnost, politické, ekonomické instituce). Společenské podmínky jsou rozhodujícími stimuly pro vývoj nadání a talentu. Dnes je nadání něco zcela jiného než v minulých epochách a než v budoucnosti. Jakákoliv dějinná etapa ukazuje své potřeby a disponuje sankcemi. Každá sociální struktura odpovídá odlišně na existenci lidského potenciálu. Za primární vnější faktor se však považuje vliv rodinného prostředí, školy a vrstevníků.

Faktory náhody: většina modelů je zcela ignoruje a jejich hlavní pozornost se soustřeďuje na vlivy, které jsou snáze pozorovatelné. Právě faktory náhody by mohly ujasnit, proč je například jednodušší odhadnout úspěšnost ve škole, než v pozdějším životě. Svoji roli zde také sehrává ekonomika, sociální události, zaměstnání, rodina, vlastní zdraví. Jedná se

vždy o komplexní skutečnosti, které mohou napomoci talenty protlačit vpřed nebo je naopak zcela potlačit. (in Portešová, Multidimenzionální modely talentu a nadání. In: Modely talentu [online] Brno: *Centrum rozvoje nadaných dětí*. 2000 [cit. 30.3.09]. URL:

<http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=16>)

1.3.3 Mönksův vícefaktorový model

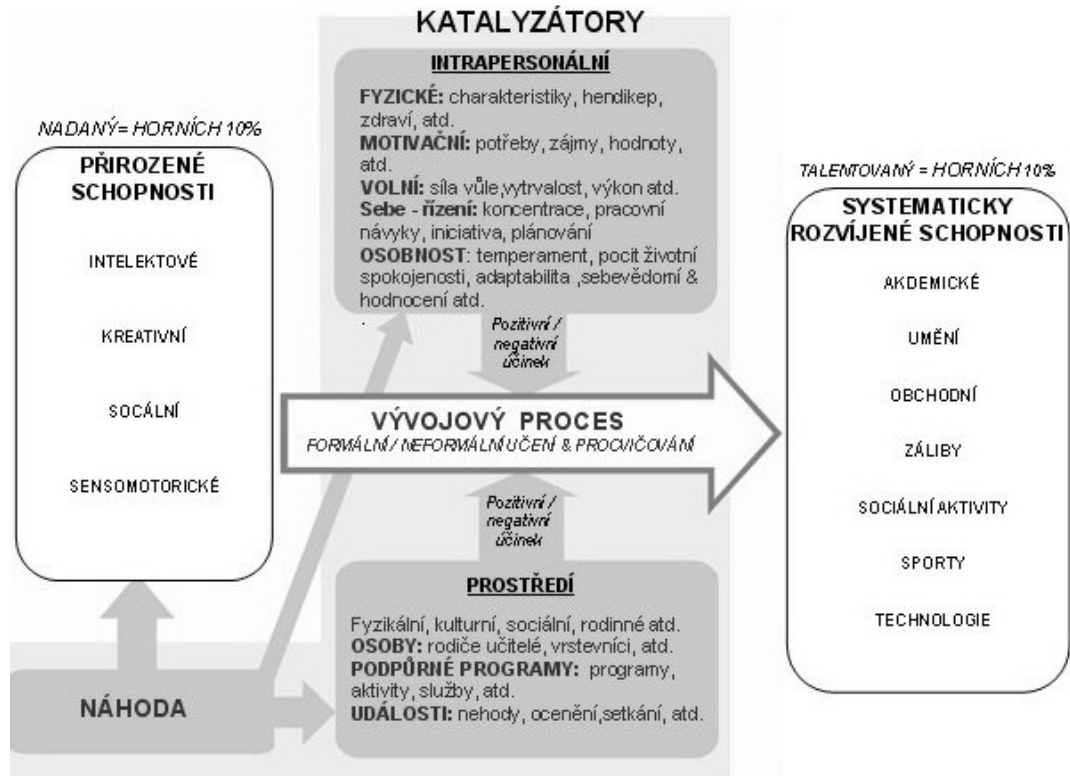

Obr. č. 5: Mönksův vícefaktorový model

(in Mönks, Ypenburg, *Nadané dítě*, 2002)

Dle Mönkse (2002) tento model odráží fakt, že vlohy dítěte musí sledovány a podporovány, aby se rozvinuly. V modelu zohledňuje faktory individuální a faktory sociálního prostředí. O vysokém nadání lze hovořit pouze tehdy, když všech 6 faktorů do sebe zapadá.

1.3.4 Gagneho diferencovaný model nadání a talentu

Obr. č. 6: Gagneho model nadání a talentu
(in Portešová, Multidimenzionální modely)

Gagneho model vychází z hypotézy, že nadání tvoří přirozené, nesystematicky rozvíjené schopnosti. Ukazuje, že výskyt talentů je závislý na použití jedné nebo více schopností v určité oblasti, jejichž rozvoj je urychlován tzv. intrapersonální katalýzou (tj. motivace, sebevědomí) a tzv. katalýzou prostředí (tj. škola, rodina, společnost), prostřednictvím systematického učení a získávání dovedností. Původ schopností je dle Gagneho v genetické struktuře lidských organismů. Ty se vyskytují a vyvíjejí více méně spontánně a mají je v různé míře všichni lidé.

Model vymezuje 5 oblastí schopností:

- intelektové,
- tvořivé,
- socioafektivní,
- senzomotorické,

- ostatní tj. méně prozkoumané a poznané schopnosti jako extra sensorické vnímání, dar léčit a další. (in Portešová, Multidimenzionální modely talentu a nadání. In: Modely talentu [online] Brno: *Centrum rozvoje nadaných dětí*. 2000 [cit. 30.3.09]. URL:

<http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=16>).

2 NADANÉ DÍTĚ

Nadané dítě má svá specifika, kterými se odlišuje od většiny jedinců běžné populace.

2.1 Typické projevy nadání

Na konferenci (týkající se podpory nadaných dětí) byli zmiňováni i vysoce nadaní kojenci. Řada z přítomných posluchačů o tomto tvrzení pochybovala, z důvodu neschopnosti kojence slovně komunikovat. Důkazem tohoto tvrzení jsou mnozí rodičové, kteří si zpětně vybavují, že jejich dítě již časné po narození věnovalo nezvykle velkou pozornost lidem a věcem ve svém nejbližším okolí (Monks, Ypenburg, 2002).

J. Laznibatová (2001, in Fořtík, Fořtíková 2007) charakterizuje nadané děti ve třech základních okruzích. Každý z níže uvedených okruhů obsahuje výčet konkrétních projevů vztahující se k danému okruhu.

Okruh	projevy nadaných dětí v daného okruhu
1. Všeobecné znaky	velká slovní zásoba, obrovské množství energie, bohatá slovní zásoba, výborná paměť a pozornost, zájem o náročná témata - filozofie, etika, náboženství a obliba diskutovat o nich
2. Tvořivé znaky	bohatá imaginace, výrazovost v názorech a ve vyjadřování, originalita při řešení úloh, častá impulsivnost, emocionální citlivost a zranitelnost, prudké reakce
3. Učební znaky	brzký začátek učení, rychlé tempo, bystrost při pozorování, schopnost rozeznat všechny detaily, dobré analyticko-syntetické i logicko-algoritmické myšlení, schopnost najít více než jedno řešení problémů, kritického a sebekritického myšlení, perfekcionismus

Tab. č. 2: Projevy nadaných dětí

(in Fořtík, Fořtíková, Nadané dítě a rozvoj jeho schopností, 2007)

Dočkal (2005) uvádí další typické znaky pro nadané děti:

- vyšší bystrost a šikovnost
- dosahuje nadprůměrných výkonů obecně či v některé konkrétní oblasti

- již v předškolním období se naučí samovolně číst nebo počítat
- schopnost učení se je rychlejší
- zapamatuje si větší množství informací
- získané informace si potvrzuje z více pramenů
- je aktivní a zvědavé
- má smysl pro humor
- jeho spektrum zájmů je velmi rozsáhlé
- navrhuje konvence
- vyjadřuje kritičnost k autoritám
- má estetické cítění

2.2 Faktory rozvoje nadání

Rozvoj rozumových schopností probíhá během celého školního věku. Rozvoj a vývoj těchto schopností není závislý pouze na rozumovém zrání, ale především na kvalitě a zaměřenosti stimulace rozumových schopností. Pro rozvoj nadání je proto důležité působení rodiny, školy, ale i celé společnosti (Vágnerová, 2002).

Důležitá pro rozvoj nadání je přiměřená stimulace jak ze strany rodičů, tak ze strany pedagogických institucí. V aktivní pedagogické podpoře se očekává přítomnost předmětů a věcí, které vyvolávají dětskou zvědavost (knihy, hudební nástroje, přístroje, ale i např. kelímky od jogurtů, plechovky, zbytky látek apod.). Hračky a rozličný materiál, které mají děti k dispozici však nestačí. Dětské hry jsou samovolné a běžné. Často se stává, že děti požádají o pomoc dospělého, protože potřebují dát návod k určité činnosti, být přivedeny k novým nápadům či mají touhu dělat něco dohromady s dospělými. V takovém případě by jim měl dospělý vyhovět a podpořit je. Velmi vhodné vyplnění volného času rodiny nabízí návštěva muzeí, koncertů, divadel, sportovních aktivit atd. Výběr vhodné aktivity je nutné přizpůsobovat věku dítěte.

Pokud je stimulace a podpora správná, využívá se prostředků, které jsou k dispozici, bez nucení a tlačení dítěte do něčeho, co jej nezajímá. Nelze také zapomínat, že dítě (i nadané) potřebuje mít volný čas jen samo pro sebe, pro relaxaci a odpočinek.

Přílišná stimulace nastává tehdy, pokud je dítě vystavováno tlaku, aby dosahovalo stále lepších výkonů. U nadměrného zahlcení dítěte materiály (což způsobí chaotičnost a nepřehlednost), a pokud není dítěti poskytnuta příležitost, aby si určilo, čím se chce zabývat a po jakou dobu. Velmi často je přílišná stimulace v takových rodinách, kde ctižádost rodičů hraje větší roli než sami schopnosti a sklony dítěte (Monks, Ypenburg, 2002).

Při nedostatečné stimulaci nedochází k rozvoji potenciálu dítěte, dítě. Nadané děti ve velké míře mohou ze svých dobrých předpokladů profitovat a získat potřebné vědomosti, zkušenosti vlastní aktivitou. Výhodou těchto dětí oproti běžným vrstevníkům je, že dokáží využít všech možností, které jim jejich potenciál nabízí (Vágnerová, 2002).

Každý rodič by měl při výchově a péči o nadané dítě těžit ze spolupráce jak s učiteli, tak s poradenskými pracovníky. Při vhodné spolupráci rodiny se vzdělávacími institucemi a poradenskými pracovníky, lze vytvořit vyhovující systém vzdělávání a péče, který bude dítě provázet od prvních krůčků až do jeho dospělosti (Fořtík, Fořtíková, 2007).

Přáním každého rodiče je, aby jejich dítě bylo dostatečně vytíženo a jeho vzdělávání mělo kvalitní úroveň. Zároveň by ale chtěli, aby se škola starala o osobnostní rozvoj dítěte a pomáhala podporovat jeho sebedůvěru, samostatnost a svobodomyšlnost. Základními formami používanými ve vzdělávání nadaných jsou akcelerace, enrichment a grouping. Tedy urychlování vzdělávacího procesu, obohacování – rozšiřování a vyšší náročnost učiva a seskupování žáků podle jejich schopností (Co můžeme udělat pro rozvoj talentů. In: Talent a nadání [online] Praha: *Společnost pro talent a nadání*. 2000 [cit. 4.5.09]. URL: <<http://www.talent-nadani.cz/>>).

2.3 Poruchy u nadaných dětí – dvojí výjimečnost

Termínem „dvojí výjimečnost“ (twice exceptional) jsou označeny děti, které kromě nadání mají i určitý handicap. Nejčastěji se jedná o specifické poruchy učení, poruchy chování a Aspergerův syndrom.

2.3.1 Aspergerův syndrom

Řadí se do skupiny poruch autistického spektra. Jeho charakterickým znakem je nerovnoměrný vývoj osobnosti s převažující poruchou v oblasti sociální interakce a komunikace (Attwood, 2005).

Jedná se o celoživotní poruchu, která má vliv na sociální a komunikační dovednosti jedince. Ovlivňuje to, jak se dotyčný chová k ostatním a jak s nimi komunikuje. Narušení je patrné v oblasti komunikace, sociální interakce a představitosti. Děti s poruchou AS mohou dosahovat IQ až 160. V případě na podezření AS syndromu, je třeba včasná diagnóza, aby se vhodným, zejména psychologickým a speciálně – pedagogickým vedením, předešlo možným problémům v pozdějším období, zejména v adolescenci (deprese, úzkosti, suicidální sklony) (Portešová, Dvojí výjimečnost. In: Dvojí výjimečnost [online] Brno: Centrum rozvoje nadaných dětí. 2000 [cit. 30.3.09]. URL:

< http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=44>).

2.3.2 Specifické poruchy učení

Jde o potíže při osvojování triviálních školních dovedností – čtení, psaní, počítání, ale i pohybových dovedností (Zelinková, 2005).

Nadaný žák	Nadaný žák s SPU
Výborná schopnost kritického myšlení, rozhodování.	Výborná schopnost řešení konkrétních reálných problémů, kritické myšlení, rozhodování, tvořivost.
Neobvyklý, vysoce vyvinutý smysl pro humor.	Humor používán různými způsoby, často k odvrácení pozornosti od školních neúspěchů.
Řada zájmů nebo jen několik, ale velmi hlubokých, mohou se uplatnit ve škole.	Řada zájmů nebo jen několik, ale velmi hlubokých, na základní škole se příliš neuplatní.
Schopnost vidět způsoby řešení, vztahy, abstraktně uvažovat, zobecňovat, radost z řešení logických problémů.	Schopnost vidět způsoby řešení, vztahy, abstraktně uvažovat, zobecňovat, radost z řešení logických problémů.

Schopnost učit se základní dovednosti rychle a jednoduše, bez dalšího opakování.	Obtížně ve zvládnání základních dovedností učení, vlivem dílčích deficitů.
Velmi dobré verbální schopnosti (slovně-logická úvaha).	Velmi dobré verbální schopnosti (slovně-logická úvaha), ale velké problémy se psaním, zvládnáním gramatických pravidel.
Časné čtenářství (před 4. rokem)	Problémy se čtením, vlivem dílčích deficitů.
Výborná schopnost pozorování.	Výborná schopnost pozorování, může být narušena, problém v oblasti paměti.
Dlouhodobá koncentrace pozornosti, Velmi kvalitní, bez oscilací.	Problémy koncentrovat se dlouhou dobu ve všech předmětech. V určitých oblastech, jež korespondují se schopnostmi, se dovedou soustředit velmi dlouho.

Tab. č. 3: Nadání a SPU

(in Portešová, Práce s talentovanou mládeží, 2008)

2.3.3 ADHD

Tato porucha, postihující nejčastěji děti, je zpravidla poprvé diagnostikována během prvních školních let. Postihuje přibližně 3 až 7 % populace školního věku. U chlapců je výskyt této poruchy 3 až 4 - krát častější než u dívek. Základní příznaky jsou hyperaktivita, porucha pozornosti a impulsivita. Velmi často se k uvedeným příznakům přidružují specifické poruchy učení, úzkostné poruchy či deprese (Drtílková, 2007).

Nadání	ADHD
Projevuje méně nevhodného chování, když je zaujato	Chování není ovlivněno zájmy
Kontakt s podobně nadanými dětmi výrazně zmenšuje projevy nevhodného chování	Kontakt s ostatními nadanými dětmi nemá pozitivní efekt na chování

Tab. č. 4: Nadání s ADHD

(in Portešová, Dvojitá výjimečnost)

(Dvojí výjimečnost. In: Dvojí výjimečnost [online] Brno:Centrum rozvoje nadaných dětí. 2000 [cit. 30.3.09]. URL: < http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=44>)

3 RODINA

Každý jedinec již od narození patří do prostředí, které ho ovlivňuje a to jak pozitivně, tak negativně.

„Rodina je společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí“ (Hartl, 2004, s. 230).

Kvalitní rodinné prostředí je velmi dobrým předpokladem úspěšného rozvoje a vývinu každého dítěte.

Rodinné prostředí napomáhá také rozvoji dětského uvažování a jeho zaměření. Rodina určuje jaké kompetence a způsoby uvažování jsou oceňovány, a které jsou naopak považovány za zbytečné. V dětském uvažování se poté promítá hodnotový systém i celková úroveň všech dospělých členů rodiny (Vágnerova, 2002).

Čáp (1997) zdůrazňuje, že vliv rodičů na dítě není jednosměrný. Současně působí i dítě na své rodiče – povzbuzuje je ke konkrétnímu chování a způsobu výchovy.

Rodinný systém se skládá z několika subsystémů. Nejdůležitějším z nich je subsystém partnerský (manželský), protože je ústředním ve všech vývojových fázích životního cyklu rodiny. Těhotenstvím u ženy vzniká subsystém rodič dítě. V sourozeneckém subsystému se dítě učí spolupráci, soupeření, vyjednávání, vzájemné podpory a utváření kompromisů. Interpersonální dovednosti a zkušenosti, které se rozvíjejí v sourozeneckém vztahu, dítě poté uplatňuje v jiných sociálních situacích s dětmi a modifikovaně je využívá později (Sobotková, 2000).

3.1 Rodiče nadaného dítěte

Na téma péče o nadané děti se v České republice teprve začíná debatovat. Proto podpora nadaných dětí v rodinách a služby pro rodiče jsou pro odborníky zatím jen okrajovou záležitostí (Fořtík, Fořtíková 2007).

Mezi první dospělé, kteří získávají informace o nadání či pouhém průměru svého dítěte patří rodiče.

Dle Fořtíka, Fořtíkové (2007) je rodina je jeden z nejvýznamnějších činitelů. Výrazně ovlivňuje vývoj sociálních a emocionálních kompetencí dítěte. Pokud se u nadaného dítěte vyskytnou problémy, hlavními příčinami těchto problémů je nedostatek informací či pod-

porující schopností, kterými rodiče nadaného disponují. Rodiče potřebují informace, aby věděli, jak dobře vychovávat a být prospěšnými rádci svých dětí.

Nadané dítě vyžaduje takové výchovné programy, které mu dovolí uskutečnit intelektuální, emocionální a sociální potenciál (Landau, 2007).

Dle Frýdkové (2007) je nutné, aby v každé vzájemné interakci mezi rodiči a dítětem se byl kontakt citlivý, humánní, kde však nebude chybět vzájemný respekt. Nelze také zapomínat na to, že by rodič měl v této interakci rozvíjet společné zájmy a podporovat dítě při utváření pocitu sebevědomí a sebevnímání.

Rodina přispívá k dalšímu rozvoji schopností svého dítěte i jejich použití různým způsobem.

Je proto důležité, aby ve výchově dítěte bylo obsaženo:

- zájem a podpora rodičů - lhostejnost rodičů snižuje motivaci dítěte, nedostatečná podpora a pomoc ze strany rodičů omezuje rozvoj a využití jeho schopností Dítě není dostatečně motivováno, má nižší sebedůvěru a rezignující přístup k řešení úkolů a problémů.
- dostatečná intelektuální stimulace - špatná či nedostatečná stimulace brání rozvoji schopností a přispívá k poznávací pohodlnosti
- důraz na potřebu práce - bez tohoto důrazu si dítě nevytvoří pracovní návyky, jenž jsou pro dosažení úspěchu v nějaké činnosti nezbytné
- společná práce dětí a rodičů - pokud se ve výchově nevyskytuje, snižuje se tím motivace dítěte
- kladné, ale zároveň realistické očekávání – které podporuje přiměřený rozvoj dětských schopností a jejich uplatnění (Vágnerová, 2002).

3.2 Nadané dítě a sourozenecké vztahy

Základem osobních vztahů uvnitř rodiny jsou vztahy mezi rodiči s dětmi. Nelze však opomíjet důležitost vztahu mezi sourozenci pro vývoj dítěte (Čáp, 1997).

Sourozenci se vyvíjí ve stejném rodinném prostředí, ale díky odlišnostem každého z nich (pohlaví, věk, vlastnosti jejich osobnosti, úroveň nadání) je možné působení rodiny na každého sourozence odlišné. Postoje rodičů ke svým dětem mohou rozdílné. Rodiče mohou mít na jiná očekávání na každého z nich, nevěnovat dětem ve stejné míře svou pozor-

nost a tuto pozornost jim poskytovat různým způsobem. Chování rodičů se v průběhu času mění a přizpůsobuje se projevům dítěte, na které je toto chování zaměřeno. V důsledku různého působení rodičů je možné, že se někteří sourozenci budou odlišovat více než by se dalo očekávat z genetických rozdílů. (Vágnerová, 2002).

Vztahy mezi sourozenci mají různorodé aspekty. Sourozenci napomáhají dítěti uskutečnit jeho záměry, jindy ovšem mohou tyto záměry narušovat. Jsou účastníci společných her, dávají dítěti pocit, že není samo, díky tomu se dítě musí naučit přizpůsobovat se jejich požadavkům (Čáp, 1997).

Již F. Galton se zabýval tím, zda pořadí mezi sourozenci ovlivňuje psychický vývoj dítěte. Výzkumy několika odborníků zjistily, že nejčastěji dosáhnou úspěchu děti prvorozené, poté děti nejmladší a teprve za nimi se umístí ostatní děti. Rozdíly mezi dětmi dle pořadí jejich narození lze vysvětlit různou rodinnou výchovou, jinými nároky na každého z nich a odlišnou kontrolou plnění těchto nároků (Čáp, 1997). Laznibatová, 2001 (in Dočkal, 2005) uvádí, že 64 % dětí navštěvujících bratislavskou školu pro nadané děti je prvorozených.

Dle Nováka (2007) jsou úspěšné děti pro sourozence výzvou, ale mohou také sourozence stresovat. Být terčem posměchu, mít pocit méněcennosti a nedostatečnosti. V takových případech hraje velkou roli rodinné prostředí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Výzkum bakalářské práce byl realizován pomocí kvalitativní metodologie prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru.

Výzkumné zaměření bylo orientováno na nadané dítě v prostředí rodiny.

Získaná data byla zpracována do podoby kazuistik a shrnuta.

4.1 Výzkumný problém

V souladu s cílem výzkumu byl stanoven výzkumný problém:

Jaký je pohled rodičů, nadaných dětí a jejich sourozenců na problematiku nadání, školní docházku a vztahy v rodině?

4.2 Cíl výzkumu a dílčí cíle

Cílem výzkumu bakalářské práce je zmapovat pohled rodičů, nadaného a sourozenců na problematiku nadání, školní docházky a vztahů v rodině.

Na základě cílů výzkumu byly stanoveny dílčí cíle, kterými jsou získat informace:

- o vzniku a vývoji nadání u dítěte
- o způsobu výběru školského zařízení
- zjistit vztahy v dané rodině – vztah rodič a dítě, vztah sourozenecký, vrstevnický

4.3 Výzkumné otázky

V souladu s výzkumnými a dílčími cíli práce byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1. Kdy si rodiče uvědomili, že se jejich dítě odlišuje od standardního dětského vývoje ?
2. Jakým způsobem se rodiče podíleli či podílejí na rozvoji nadání svých dětí ?
3. Jakým způsobem jste vybírali školská zařízení pro své děti ?
4. Jaké jsou vztahy nadaného dítěte se sourozenci ?

5. V jakém věku dítěte si rodiče jeho nadání nechali diagnostikovat ?
6. Jakým způsobem sourozenci vnímají to, že je jejich bratr / sestra nadaný(á) ?
7. Vnímá nadané dítě svou rozdílnost oproti sourozencům, popřípadě vrstevníkům ?
8. Jaké vztahy má nadaný jedinec s vrstevníky ?

4.4 Výzkumné metody

Ve své výzkumné práci jsem zvolila kvalitativní metodologii. Pro výzkum jsem použila polostrukturované rozhovory vlastní konstrukce. Rozhovorové otázky jsou přiloženy v příloze.

Rozhovory pro nadané děti a jejich rodiče měly dvě části. V první z nich byly otázky orientované na nadání, školské instituce a zájmy. Druhá část obsahovala otázky týkající se vztahů – s vrstevníky a vztahů v rodině (zejména pak byly zaměřeny na vztahy se sourozenci).

Polostrukturovaný rozhovor je typ rozhovoru, který je veden podle předem připraveného orientačního scénáře. Ten obsahuje seznam témat, návrh jejich pořadí a konkrétní formulace, kterými je možné tato témata rozhovoru uvést. Polostrukturovaný rozhovor zaměřuje rozhovor k informacím, které potřebuji v rámci výzkumu zjistit, ale současně ponechává určitou volnost tomu, aby dotazovaní rodiče mohli tematizovat i informace, které jsou pro můj výzkum významné, ale které jsem během jeho přípravy opomněla nebo nepředpokládala.

4.5 Výzkumný soubor

Při výběru výzkumného souboru jsem si stanovila následující kritéria. Protože zkoumám postavení nadaného dítěte v rodině, jeho vztah se sourozenci bylo nezbytné, aby se jednalo o rodiny vícečlenné. Jedno z dětí musí mít také nadání profesionálně diagnostikováno odborníky.

Výzkumný soubor tedy tvoří 6 rodin. Kvůli zachování jejich anonymity je budu dále označovat písmeny A, B, C, D, E, F.

Každá z těchto rodin měla nanejvýš 3 děti. Věkové rozpětí nadaných dětí se pohybuje v rozmezí 8- 13 let, přičemž 4 nadaní jedinci byli ve věku 9 let. Věk sourozenců se pohy-

boval v rozpětí 5 – 12 let, z toho 3 děti byli v předškolním či mladším školním věku a zbývající tři navštěvovali druhý stupeň ZŠ či gymnázium.

Oslovila jsem školy, zabývající se nadanými dětmi, s žádostí o spolupráci. Po souhlasu ředitelk dvou ze šesti oslovených zařízení jsem rozdala nadaným žákům prospekt o mé bakalářské práci a kritériích, které musí dané rodiny splňovat. Žáci měli určené datum, do kterého musí donést propagační leták zpět. Pokud na letáku byl vyjádřen souhlas rodiny, třídní učitelka mi zpřístupnila její osobní údaje. Jejich prostřednictvím jsem rodiny zkontaktovala a domluvila jsem si schůzku. Na tomto setkání s rodinami jsem jim vysvětlila, účel poskytování rozhovoru, a rozhovor provedla.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Výsledky výzkumu šesti rodin jsou uvedeny formou převedení získaných údajů z rozhovorů do kazuistického zpracování.

5.1 Rodina A

Tomáš – 9 let

Rodina úplná se dvěma dětmi. Tomášovi – nadanému je 9 let a jeho bratrovi – Michalovi „nenadanému“ je 12 let. Rodina žije v Kroměříži v rodinném domě. Oba rodiče jsou středoškolsky vzdělání. Nadání v rodině se doposud nevyskytlo.

5.1.1 Rodinná anamnéza

Vztahy v rodině hodnotí rodiče jako dobré. Sourozenci při diagnostice nadaného bylo 7 let. Dle názoru rodičů nedělali ve výchově svých dětí rozdíl. Sourozenci mají mezi sebou velmi dobrý až možná neobvykle harmonický vztah. Tento fakt potvrdily i obě děti. Nikdy, ani v mladším věku, se nesnažily převést pozornost rodičů na sebe samého, ochotně si pomáhaly a pomáhají dodnes. Tomáš díky svému nadání je inteligenčně na podobné úrovni jako jeho o 3 roky starší bratr. Proto rodiče vidí v nadání velkou výhodou a vnímají ho také jako jeden z kladných aspektů sourozeneckého vztahu. Rodiče se proto nedomnívají, že by starší syn vnímal odlišnosti svého bratra.

5.1.2 Osobní anamnéza

Tomášovi odlišnosti oproti běžnému dětskému vývoji se začaly projevovat okolo věku 4 let. Sám si v tomto věku bral do ruky knížky s touhou poznat jednotlivá písmena a z těch posléze, za pomoci rodičů utvořil slova. Takto se naučil ve 4 letech a 2 měsících sám (pouze svou zvědavostí a otázkami na rodiče) číst. Postupem času vyhledával stále náročnější literaturu přes noviny, odborné časopisy, historii, biologii a v současné době je jeho oblíbeným tématem doprava.

Nadání se rodina pokoušela kladně rozvíjet již od synova útlého věku – trpělivým odpovídáním na zvědavé otázky (neúměrné věku). Pokud nastala situace, že ani dospělý odpověď neznal (což podle maminky bylo často) danou informaci si vždy dohledali a synovi ji doplnili. Kupovali a kupují mu neustále naučnou literaturu, stolní, počítačové hry. Podporují

ho v jeho zájmech, ve školních olympiádách a v touze získávat nové a nové informace. Rodiče dodávají, že mnohdy je to velmi náročné a vyčerpávající, ale uvědomují si, že pokud by se k synovi chovali jinak, mohlo by jeho nadání zůstat nevyužito či dokonce skryto.

5.1.3 Školní anamnéza

Tomáš navštěvoval běžnou mateřskou školu. Výběr tohoto zařízení nezohledňoval jeho nadání. Hlavní roli při výběru zařízení hrála jeho bezprostřední blízkost bydliště rodiny. S mateřskou školou (dále jen MŠ) nemají ani Tomáš ani rodiče nějaké negativní zkušenosti, vše probíhalo bez problémů. Na popud paní ředitelky z MŠ rodiče s Tomášem navštívili ještě před přechodem do školy pedagogicko psychologickou poradnu (dále jen PPP) v Kroměříži. Zde bylo naměřeno nadprůměrné nadání s akcelerací o 1,5 až 2 let oproti vrstevníkům. Pracovnice PPP jim s ohledem na výsledky IQ testu doporučila zápis do ZŠ Zachar Kroměříž, kde integrují nadané děti do tříd běžných. Rodiče se řídili její radou a syn od září 2000 navštěvuje výše jmenovanou školu. Se školou jsou spokojeni, jediná věc, která rodiče mrzí je, že si Tomáš příliš nerozumí se svými spolužáky, byť jsou ve třídě nadané ještě 2 děti. Rodiče zpětně hodnotí své rozhodnutí dát Tomáše na tuto školu jako velmi prospěšné, byť je zde velká vzdálenost od místa bydliště. Tomáš udává, že si období docházky do MŠ příliš nepomatuje. Ve škole, kterou nyní navštěvuje se mu nelíbí. Vadí mu především kolektiv ve třídě, do kterého příliš nezapadl. Děti se mu občas smějí kvůli způsobu jeho vyjadřování (velmi spisovné). Dříve (1. a 2. třída) byl terčem posměchu kvůli své pomalosti v obyčejných činnostech jako je příprava věcí na další hodinu, převlékání do tělesné výchovy, apod. Přál by si najít ve škole nové kamarády. Nevnímá také svou třídu nějak odlišnou od ostatních tříd ve škole, ani odlišnost od bratra, tzn. že si své nadání neuvědomuje.

5.1.4 Celkové shrnutí rodiny A

Celkově hodnotím prostředí rodiny velmi kladně. Rodiče se snaží maximalizovat nadání svých dětí přiměřenou mírou. Nedělají mezi dětmi rozdíly a ty se v dané rodině cítí dobře a neprojevují vůči sobě negativní pocity. Jediné, co se domnívám, že by mohla rodina zlepšit, je situace Tomáše ve třídě. Navrhovala bych pohovor s třídní učitelkou o vztazích, pokus o jejich zlepšení či zmapování pomocí sociogramu.

Věřím, že pokud průběh rodinného života bude v takto harmonickém duchu pokračovat i v budoucnu, z dětí se vyvinou vyrovnané inteligentní osobnosti.

5.2 Rodina B

Štěpán – 9 let

Tato rodina se dvěma dětmi žije v Brně v rodinném domě. Věk dětí je 6 a 9 let. Dceři Viktorii (nenadané) bude 6 let jejímu bratrovi Štěpánovi (nadanému) je 9 let. S rodinou dále žijí ve společné domácnosti prarodiče z matčiny strany.

5.2.1 Rodinná anamnéza

Vztahy v dané rodině jsou komplikovanější než u předchozí rodiny. Výrazný vliv na výchovu a vztahy v rodině mají prarodiče. Mezi dětmi dělají výrazné rozdíly, upřednostňují Štěpána, protože je zvědavější, bystřejší a celkově šikovnější. Bohužel to dávají najevo i verbálně a Viktorie tuto skutečnost velmi negativně vnímá. Celkově to narušuje příznivé klima rodiny. Vztah mezi sourozenci není dobrý. Soupeří spolu o pozornost a přízeň rodičů. Posmívají se sobě navzájem při neúspěchu jednoho z nich, nechtějí si pomáhat. Rodičům se zdá, že se situace spíše zhoršuje. Proto zvažují návštěvu pedagogické poradny (umístěné v budově školy), kde doufají, že by jim byly poskytnuty rady jak danou situaci správně dále řešit.

Štěpán přiznává, že vztah se sestrou a prarodiči je problémový. Je rád, že jej prarodiče chválí, ale dodává, že by se mu to nelíbilo, kdyby byl na místě sestry. Sestru považuje za mladší a méně chytrou. Nejvíce mu na ní vadí její neustálé mluvení, brečení, pokud není něco dle jejích představ. Činnost, ve které si myslí, že je lepší než jeho sestra je uklízení a znalosti ve škole. To, co se mu na ní líbí je její snaživá povaha, vše zjistit, touha být lepší než Štěpán. Hádky jsou mezi ním a sestrou časté. Nejčastěji o to, kdo má pravdu. Většinou v nich vítězí právě Štěpán. Ten si dovede si snadno předmět hádky najít např. v encyklopedii či na internetu. Pokud dokáže svou pravdu, Viktorie se většinou rozzlobí a s bratrem několik hodin nemluví a provádí mu naschvály. K otázce vzájemné pomoci se Štěpán vyjadřuje zamítavě s odůvodněním, že i kdyby Viktorii něco správně radil, stejně by ho neposlechla a dělala si věci po svém. Tuto vlastnost na ní nemá rád a doufá, že až začne chodit do školy, tak se to změní a ona pochopí, že když je mladší, tak nemůže vědět vše, to co ví on. Z odpovědi Viktorie vyplynulo, že vztah s bratrem není dobrý, ale ne až

v takové míře v jaké ji popisuje Štěpán. Viktorie k němu vzhlíží, přála by si být jako on. Těší se, až bude velká tak jako Štěpán. Myslí si, že když bude větší, budou jí mít prarodiče taky tak rádi jako mají rádi bratra.

5.2.2 Osobní anamnéza

Dle rodičů syn vykazoval patrné známky předstihu již od batolecího věku. Ve 3 letech znal všechna tiskací písmena. Maminku na skutečnost, „že něco není v pořádku“ upozornila lékařka, kdy syn místo poznávání obrázků, četl slova u jednotlivých obrázků. Ve 3,5 letech dokázal plynně číst, odečítat a sčítat do počtu 20. V 5ti a 6ti letech uměl počítat se zápornými čísly a zlomky. Vzdělával se převážně sám, rodiče mu byli pouze nápomocni pokud požádal o jejich pomoc. Všestranné nadání bylo Štěpánovi diagnostikováno PPP v Brně ve věku 6 let. Ohledně rozvoje nadání syna i dcery rodiče nic konkrétního neuvedli.

5.2.3 Školní anamnéza

Na vzdělávací instituce měla rodina B štěstí. Starší syn i mladší dcera navštěvovali mateřskou školu v Brně, která ve své výuce a výchově používá prvky daltonského vzdělávání. Uvedená MŠ je přidružena ke škole základní. V tomto ohledu měli rodiče situaci výběru základní školy výrazně jednodušší. Stejně jako MŠ totiž i ZŠ má prvky daltonského charakteru – učít děti samostatnosti, odpovědnosti a spolupráci. ZŠ má navíc i speciální vzdělávací program pro nadané děti – do kterého byl zařazen i Štěpán. Velkou výhodou této školy vidí rodiče v Klubu dětí, který pořádá výlety, zájmové aktivity, naučné besedy a setkání pro nadané děti. I mladší dcera v září nastoupí do této ZŠ do první „běžné“ třídy. Štěpán uvádí, že se mu ve škole líbí, jediným nedostatkem, je to, že se tam nudí a dostává dle svých slov málo úkolů na zabavení se.

Rodiče dále podotkli, že jsou velmi rádi, za možnost navštěvovat uvedenou školu. A také to, že situaci nadaných dětí a jejich vzdělávání v podmínkách našeho státu vidí jako velmi špatnou. Stát a jeho vzdělávací politika by se měla více soustředit také na tuto problematiku.

5.2.4 Shrnutí celé rodiny B

Rodinu B vidím jako mírně vztahově problematickou. Dle mého názoru ohniska sporů vyvolávají hlavně prarodiče. Rodičům bych radila důsledně si s prarodiči promluvit a zkusit

docílit toho, aby přestali viditelně upřednostňovat Štěpána. Pokud tato domluva bude bezvýsledná, využila bych služeb poradny. Jinak se situace v rodině bude stále více zhoršovat a vztahy budou vypjatějšími, což se může podepsat na vývoji dětí. Sourozenský vztah typický, mladší sourozenec ke staršímu vzhlíží a přál by si být jako on. Zde vidím velkou východu v tom, že Štěpán tuto skutečnost vidí také tak a snaží se sestru pochopit.

5.3 Rodina „C“

David – 9 let

Rodina je rodinou úplnou s dvěma dětmi, žijící v Brně. Děti jsou ve věku 9 (David) a 5 let (Zuzana), z nichž nadaným jedince je starší z nich. Dosažené vzdělání rodičů dětí je střední odborná škola s maturitou a Vyšší odborná škola.

5.3.1 Rodinná anamnéza

Vztahy v dané rodině jsou nyní relativně dobré. V mladším věku dětí situace podle rodičů byla horší. Širší rodina, ale i paní učitelky, rodičům neustále dávali dobře míněné rady jak Davida zklidnit, vychovávat. Po návštěvě PPP se situace změnila. Zřejmě v tom hrála roli diagnostikovaná hyperaktivita. Vztah mezi sourozenci hodnotí rodiče jako dobrý, bez výraznějších problémů. Oba mají vysokou schopnost empatie, velmi rádi si společně hrají i přes rozdílné pohlaví a věk. Dovedou se jeden druhému přizpůsobit, zejména starší David velmi rád „učí“ Zuzanu, čte jí z knížek. Dle mínění rodičů si svou pozici staršího bratra užívá v dobrém slova smyslu. Zuzana na bratra reaguje velmi kladně má ho velmi ráda. Podle rodičů je na bratra pyšná a dává to i náležitě najevo - ve školce o něm paní učitelkám pořád vypráví, jak je její bratr šikovný, kolik věcí zná a umí. O sestře Zuzaně David mluví velmi hezky. Baví ho jí pomáhat, učit jí novým věcem, hrát si s ní. Trošku je mu líto, že Zuzka není starší, aby s ní mohl hrát deskové hry, nebo že není klukem, to by si s ní rozuměl ještě lépe. Na sestře oceňuje to, že poslouchá rodiče a i jeho a dokáže lépe malovat než on. Těší se až sestra začne navštěvovat stejnou školu jako on a bude větší.

Vzhledem k Zuzanině věku, bylo získat odpovědi na některé mé otázky velmi problematické, pomohla nám proto trochu maminka. Zuzaně se na bratrovi líbí, že je velký a stará se o ni. Vadí jí když odmlouvá mamince, protože na ta ne něj pak zlobí, a že se vzteká, když se mu něco nedaří. Předmětem sporů mezi ní a bratrem je pouze starost o domácího mazlíčka. Je velmi šťastná pokud jí David čte z jeho encyklopedií, zejména o zvířatech a těší

se až bude také umět číst. Hry s jeho kamarády jsou také zábavné, jen někdy se jí kluci smějí, že je ještě malá, což ji potom trápí. Věc, se kterou Zuzana naopak pomáhá Davidovi je kreslení, umí totiž lépe vybarvovat než bratr. Maminka k Zuzaně ještě dodala, že mají výrazně nadprůměrně dobrý vztah i vzhledem ke zkušenostem, které má od rodin kamarádek, kde děti stejného věku spolu tak dobře nevychází. Myslí si, že je to i kvůli tomu, že Zuzka je také hodně rozumná, má klidnou, přátelskou povahu.

5.3.2 Osobní anamnéza

Nadání se u Davida začalo projevovat velmi brzy. Velmi časně se naučil chodit, mluvit. Kolem jednoho a čtvrt roku měl již velmi širokou slovní zásobu (cca 300 slov). V roce a půl se naučil správně skloňovat a časovat. Ve dvou letech dokázal již rozpoznat některá malá a velká písmena, po pul roce se naučil číst. V průběhu dalších let jevil David i nadále zájem o biologii, fyziku, kladl spoustu zvědavých otázek. Na rozvoji synova nadání se již od útlého věku podílí hlavně jeho otec. Díky němu si i on rozšířil obzory v oblasti fyziky, biologie a zeměpisu, které čerpá z odborné literatury, internetu a televize, aby byl schopen odpovědět synovy na jeho otázky. Nyní je oba pohltit zájem o moderní historii. Kromě již uvedeného otec plynne mluví anglicky. Od tří let na něj mluví anglicko-česky, syn se jazyk velmi dobře naučil a od 5 let zvládal jednodušší texty i v angličtině, téměř plynne mluvil a rozuměl mluvenému slovu. Další rozvíjející aktivitou je společné vyhledávání pořadů v televizi a po jejich shlédnutí o nich živě diskutují. Matka je za tuto oporu a pomoc v manželovi velice ráda a velmi oceňuje to, jak se mu manžel věnuje jak se dva rozvíjejí.

5.3.3 Školní anamnéza

Rodiče nepřikládali vývojovým odlišnostem žádný velký význam. Mysleli si, že je jen šikovnější než ostatní děti. Proto Davida dali do běžné MŠ. Zde po čase nastaly velké problémy. Davida to v MŠ vůbec nebavilo, činnosti mu připadaly nudné, a odpovědi na dotazy učitelek dávno znal. Svou nespokojenost dával najevo zlobením – vyrušováním, vzdorovitostí, posmíváním se ostatním dětem při neúspěchu či neznalostí. Značné obtíže mu dělala samoobsluha, samostatnost. Paní učitelky si rodičům na Davida neustále stěžovaly, Davidovu problémovost přisuzovaly narozením sestry. Tyto stížnosti vyvrcholily návrhem paní ředitelky, aby navštívili PPP, kde by rodičům poradili, co s Davidem dále. Rodiče s tímto příliš nesouhlasili, protože se doma jevil jako bezproblémový. Situace se nezlepšovala, proto pomoc v podobě PPP rodiče s Davidem nakonec vyhledali. Bylo mu diagnos-

tikované vysoké nadání s hyperaktivní poruchou a rodičům doporučeno vyhledat ZŠ zohledňující nadané děti. Výběr ZŠ probíhal velmi pečlivě a dlouho (cca 1 rok). V užším výběru zůstaly tři školy, které rodina osobně navštívila a informovala se konkrétně o možnostech vzdělávání a rozvoje Davida. Nejlepší možností nabídla rodině ZŠ Křídlovská. Vedení školy bylo velmi vstřícné a ochotné. Ze začátku byla rodině nabídnuta akcelerace o jeden rok, tzn. že by David nenastoupil do první třídy, ale ihned do třídy druhé. Tento návrh rodina odmítla. Přístup třídní učitelky k Davidovi hodnotí rodiče jako velmi dobrý. Již od prvních týdnů s ním pracovala jinak, bez živé abecedy apod., rovnou dostal Ladovy Bajky. V průběhu roku obdržel cvičebnici matematiky pro 2. třídu, ze které se danou látku bez nejmenších problémů naučil. Na konci 1. třídy podala paní učitelka návrh zařadit jej do třetí třídy na matematiku, ve které vynikal nejvíce. Bylo nutno opět navštívit PPP. Zde se znovu potvrdilo matematicko-logické a jazykové nadání. Od této doby je David vyučován pomocí individuálního vzdělávacího plánu. Nyní je situace taková, že David navštěvuje druhou třídu, ale na hodiny matematiky dochází do třídy třetí. Daný postup školy rodičům velmi vyhovoval a oceňují jej.

Davidovi se ve škole líbí. Nejvíce jej baví právě hodiny matematiky ve třetí třídě. Ve škole se nenudí. Odlišnost své třídy a svého vzdělávání si neuvědomuje.

5.3.4 Shrnutí rodiny C

Rodina C je mi jeví jako bezproblémová. Je mi velmi sympatický přístup rodičů k nadání. Otec dětí se snaží využívat všech příležitostí k rozvoji nadání Davida a touží z jeho vrozeného potenciálu vytěžit maximum. Zohledňuje při tom však dětská léta a přání Davida. Matka se více věnuje mladší dceři.

Osobně vnímám obě děti jako velmi vnímavé a bystré. Nadání v dané rodině se nijak více do vztahů mezi jednotlivými členy neprojevuje, napomáhá spíše rozvoji vědomostí všech členů rodiny. Rodině bych navrhovala, aby si nechala diagnostikovat na nadání i mladší dceru, je velmi šikovná v oblasti výtvarné a umělecké.

5.4 Rodina D

Luděk – 9 let

Rodina D žije v malé vesnici poblíž Kroměříže. Skládá se ze 4 členů. Rodičů a dvou dětí ve věku 9 (Luděk) a 13 (Lukáš) let. Nadaným dítětem v rodině je Luděk - mladší z dětí. V blízkosti rodiny bydlí také otcovy rodiče, a velmi často se vzájemně navštěvují.

5.4.1 Rodinná anamnéza

Vztahy v rodině hodnotí rodiče jako dobré. Problémy ve této oblasti měla rodina dříve. Bylo to zejména v době Ludčkových problémů ve škole, kdy bylo nutné se mu více věnovat a dané problémy řešit. Lukáš se cítil ostrčený a začal mít také problémy ve škole. Vše se naštěstí brzy urovnalo. Vztah mezi sourozenci je podle rodičů problematický a to z důvodu jejich rozdílných povahových vlastností. Starší z chlapců je extrovert vyhledávající spíše společnosti vrstevníků u mladšího se projevují introvertní sklony a je raději v prostředí dospělých. Vztahy se širším okruhem příbuzných jsou také dobré. Příbuzní byli a jsou nadáním nadšeni. Pouze problémy související s Aspergerovým syndromem považovali za nevychovanost a chybu ve výchově rodičů. Vztah s Lukášem popisuje Luděk jako problematický. Uvádí, že by si přál, kdyby ho brácha více „bral“, komunikoval s ním, hrál s ním např. fotbal apod. Na bratrovi oceňuje to, že se snaží pomáhat rodičům s hospodářstvím (se zahradou a zvířaty) – je pracovitý a cílevědomý. Vadí mu jeho nynější náladovost a kritika téměř všeho, co rodiče řeknou, ale zároveň dodává, že si myslí, že to patří k jeho věku. Zdá se mu, že jejich vztah je teď horší než dříve a přikládá to zejména věku bratra, který je nyní v pubertě. Doufá, že toto období bratra brzo přejde a komunikace mezi sourozenci se zlepší a budou z nich kromě rodinného vztahu i kamarádi, což by si přál nejvíce. Lukáš o bratrovi příliš mluvit nechtěl. Má jiné starosti než řešit to, zda si s ním rozumí nebo ne. Nedokázal najít ani jednu jeho dobrou vlastnost, zato špatných bylo poměrně dost. Dle Lukáše je Luděk hádavý, zlomyslný, a chce být středem pozornosti. Lukáš si myslí, že je mezi ním a Ludčkem rozdíl, Luděk je nadaný. Nadání se dle Lukáše pozná tak, že dítě spisovně mluví má divné zájmy – grafologie, encyklopedie apod. O sobě si myslí, že nadaný není a je za to rád. Důvodem proč by nechtěl být nadaný je to, že bratr nemá žádné pořádné kamarády, děti se ho straní (zatímco Lukáš tyto problémy nikdy neměl), nemá pořádné dětství protože si s dětmi nehraje pořád si jen čte, počítá a to by Lukáše rozhodně nebavilo. Není žádná aktivita, kterou by s bratrem dělal rád.

5.4.2 Osobní anamnéza

Luděk už od miminkovského věku rodiče velmi vyčerpával. Ve 14 měsících znal všechna písmenka. V ranném dětství byl velmi veselý, společenský ve vztahu k dospělým. Naopak měl velké problémy se vztahy se stejně starými či menšími dětmi. Obával se těchto vztahů, nevyhledával je. Vždy se vyznačoval zaujetím pro určitou činnost nebo oblast, které se věnoval perfektně a do nejmenších detailů. V období mezi 3. a 4. rokem ho fascinovala doprava, neustále vyžadoval cestování dopravními prostředky, kreslil je, zkoumal tratě jednotlivých autobusových linek, pomatoval si jednotlivé zastávky. Od 5 let se stala jeho vášní grafologie, kterou se zabývá dodnes. V 5,5 letech se naučil řeckou abecedu, včetně znaků. Za znak či šifru se dá považovat i nota, proto Luděk v 6 letech projevil zájem o hru na hudební nástroj. Toužil se naučit hrát na klavír. Rodina mu vyšla vstříc a již po půl roce učení hry na klavír se dostavily první úspěchy v podobě výhry 3. místa na okresní klavírní soutěži. Nadání si rodina nechala potvrdit až po problémech ve škole na radu paní učitelky V PPP Kroměříž. Bylo zjištěno výrazné matematicko-logické nadání. Rodiče touto skutečností byly velmi zaskočeni. Nadání se v jejich rodině doposud nevyskytlo, a ani ze svého okolí nemají podobnou zkušenost. O svém synovi si mysleli, že je prostě jen vnímavější, a snáze si některé věci pomatuje. Měli sice možnost srovnání vývoje se starším sourozencem, příliš se touto myšlenkou nezabývali, drželi se hesla, že každé dítě je jiné a je proto důležité k němu i takto přistupovat. Starší dítě je průměrné. Více si rozdílnost obou chlapců uvědomili až nyní, kdy je Luděk školou povinný a nejsou mu cizí vědomosti, které jeho starší bratr neví nebo je zná pouze okrajově. Rozvoj nadání nebylo u Luděka systematické, rodina mu pouze poskytovala oč si sám řekl, či požádal o vysvětlení. Díky přítomnosti staršího sourozence měla rodina náročnější literaturu (než byl skutečný Luděkův věk), deskové hry, atd. Luděk vždy velmi bavilo pozorovat dospělé při hře se starším bratrem, rád se již od nízkého věku zapojoval do deskových her, nechával si od bratra číst apod.

5.4.3 Školní anamnéza

Díky tomu, že matka pracuje doma, nedávala své děti do MŠ. Se starším synem nebyly v ZŠ žádné problémy. S nástupem školní docházky u Luděka nastaly problémy. Nerozuměl si s vrstevníky. Ti se mu posmívali a postupně se tady rozvinula počáteční šikana. Luděk se naštěstí se vším svěřil rodičům a ti situaci řešili přímo ve škole. Škola se ukázala jako

velmi nepřístupnou a nechápající. Šikanu striktně odmítala. Rodičům bylo sděleno, že je Luděk nepřizpůsobivý, neoblíbený a narušuje výuku učitele ve třídě. Byla doporučena návštěva PPD a psychologa. V PPD diagnostikovali ve věku 7 let mimořádné nadání a doporučení přestoupit na jinou školu, nejlépe zohledňující nadání dítěte. Protože rodina nepobývá v Kroměříži, ale pouze v jeho blízkosti, bylo by pro rodinu velmi problematické vozit Luděka každý den do této školy. Proto zvolili opět školu, která měla pro ně lepší dostupnost. Ředitelka byla vstřícná, se vším souhlasila a Luděk nastoupil na tuto školu do 2. třídy. Kolektiv zde byl výrazně lepší než u školy předchozí, problém ovšem nastal jinde, a to v podobě paní učitelky. Dostával (při stejném či lepším výkonu) o stupeň horší známky než spolužáci, při chybné odpovědi, si často neodpustila ji komentovat, zatímco u ostatních děti ji přešla mlčením. Rodiče situaci byli několikrát řešit ve škole, bohužel to spíše situaci zhoršovalo. Rodina opět navštívila PPP ve věku 8 let. Opět bylo nadání potvrzeno, a doporučena ZŠ Zachar. Rodina nyní neváhala a i přes komplikovanost dopravy do školy Luděka přihlásila na ZŠ Zachar do 3. třídy. Luděk i rodiče jsou se školou velmi spokojeni. Škola děti adekvátně rozvíjí a rodiče mají konečně pocit že i Luděk je šťastný a spokojený, což pro každého rodiče to nejdůležitější.

Luděk je v nynější škole spokojený a doufá, že už se nikam jinam nebude muset kvůli svému vzdělání přemísťovat, má rád svou novou paní učitelku i spolužáky, se kterými si konečně dobře rozumí. Vzhledem k tomu, že má Luděk zkušenosti s více školskými institucemi zeptala jsem se ho na jeho názory, zkušenosti a vzpomínky z 1. a 2. třídy. V první škole, kam chodil do první třídy, mu pobyt ve třídě značně komplikovali 3 dominantnější spolužáci. Jelikož je Luděk menší postavy a nosí brýle, stal se terčem posměchu a urážek těchto tří dominantních chlapců. Situace se stupňovala, Luděk se svěřil doma a rodiče zakročili proti této situaci návštěvou školy. Dle Luděka se ani po zásahu rodičů nic na chování spolužáků nezměnilo, proto se po dohodě s rodiči rozhodl přestoupit na jinou školu. Ani jeho další škola nebyla v pořádku, což Luděka mrzí, protože zde si s dětmi ve třídě velmi rozuměl. Paní učitelka se k němu nechovala spravedlivě, i když se Luděk velmi snažil paní učitelce se nikdy nezavděčil, pořád na něm hledala jen chyby, nedokázala ocenit, když se mu něco povedlo, že byl lepší než ostatní. to by také důvod odchodu z této školy na školu v Kroměříži. Zde se mu velmi líbí. Má spoustu úkolů, které dostává navíc oproti spolužákům a pracuje si svým tempem, paní učitelka ho podporuje, chválí.

5.4.4 Celkové shrnutí rodiny

Myslím, že rodiče udělali chybu, že odlišnosti ve vývoji více nevnímali a nadání se tak mohlo u Lud'ka diagnostikovat dříve. Předešlo by se tak problémům ve školní docházce a zklamáním Lud'ka i rodičů.

Vztahy mezi sourozenci hodnotím, ale jako problémový. Můj dojem z obou chlapců je dosti smíšený. Na Lud'kovi jde vidět, že má bratra velmi rád a toužil by být s ním více. Lukáš o přítomnost bratra nestojí naopak vůbec. Rodiče to přikládají různorodosti povah, Luděk naopak vývojovému období bratra. Já spíše souhlasím s názorem Lud'ka a domnívám se, že až pubertální období u Lukáše přejde budou spolu sourozenci vycházet lépe.

5.5 Rodina E

Marek – 8 let

Rodině E žije v Brně. Jedná se o rodinu úplnou se třemi dětmi. Diagnostikované nadání má nejmladší z nich. Děti jsou ve věku 11 (Eliška), 10 (Anna) a 8 (Marek) let. Rodina bydlí v panelovém domě, matka pracuje pouze na půl úvazku, takže se dětem může naplno věnovat.

Velmi zajímavé na této rodině je, že i nejstarší z dětí (dnes 11letá Eliška) vykazovala znaky nadaného dítěte. Četbu zvládala také před třetím rokem a její velkou vášní byly zvířata. V době, kdy Eliška vyrůstala se o nadaných dětech, ještě tolik nedebatovalo, nezdůrazňovala se potřeba odlišného vzdělávání, a toto odpovídající vzdělávání možné bylo nalézt pouze velmi málo. I přes rady sestry – psychologky, s Eliškou PPP nenavštívili.

5.5.1 Rodinná anamnéza

Vztahy mezi sourozenci dle matky jsou zvláštní a těžko definované. Mají se rádi, to je nepochybné. Je patrné, že nadané děti (Marek, Eliška) soupeří o to, který z nich toho ví více a správněji. Žalují na sebe, pokud se jeden z nich splete, či to dokonce neví, posmívají se sobě navzájem a bohužel někdy i Anně. Matka se jim snaží vysvětlit, že nejstarší toho ví vždy nejvíce, ale Marek je velký perfekcionista a vadí mu, pokud něco neví či neumí. Svůj vztek většinou ventiluje brečením, naštváním se na sourozence či rodiče. Nejhorší pozici má Eliška, jednak je prostřední dítě, a jednak není až tak nadaná jako její bratr a sestra. Doma se rodiče snaží nedělat mezi dětmi rozdíly, ale ve škole, kterou navštěvují

dívky se tomuto paní učitelky bohužel neubránily. V matematických olympiádách bývá Anna nejhorší, a velmi špatně to snáší, i když ji rodina upozorňuje na jiné její přednosti. Dle rodičů u ní přetrvává pocit méněcennosti, i přesto, že se jí snaží maximálně podporovat.

Vztah mezi ním a sestrami Marek uvádí jako různý podle o kterou ze sester jde. Více si rozumí s Annou. Ta se s ním nehádá tolik jako Eliška. Je na něj hodnější. Rád Anně pomáhá s domácími úkoly, protože jsou pro Marka velmi jednoduché. To s Eliškou je to jinak, ta se s ním velmi často hádá, zlobí se na něj, stěžuje si rodičům, když jí Marek něco provede. Na sestřích se mu líbí, že si spolu vzájemně rozumí ve hře a holčičích věcech, ale to se dá pochopit, kvůli tomu, že jsou to obě dvě holky. Vadí mu, že Eliška dává často najevo Anně, že je hloupá, když něco neví. Myslí si, že to od ní není hezké a že by měla pochopit a zohlednit mladší věk sestry. Důvodem, proč se sestra takto chová je možná to, že Marek coby nejmladší sourozenec jí ve vědomostech stačí. Se sestrami si rád vypraví vtipy a hraje logické hry typu Osadníci z Kataru.

Marek si myslí, že se odlišuje od své starší sestry Anny, která ve škole není tak úspěšná jako on. Vnímá se jako chytřejší, a s Eliškou se považuje na stejné úrovni co se týká vědomostí a znalostí.

Eliška vnímá vztahy se sourozenci jako dobré. Rozčiluje ji pouze Anička, která se na spoustu věcí pořád vyptává, hodně věcí neví vůbec a je nešťastná pokud se jí něco nepovede. Nechápe jak je možné že Marek tyto věci ví a sestra ne. Uvědomuje si, že se k ní občas nechová hezky. S Markem mají lepší vztah než se sestrou, sice se často mezi sebou hádají, ale to Elišce nevadí, dokonce ji to někdy i baví. Při otázce, zda je Marek jiný než obě sestry, dlouze přemýšlí. Marek je hodně chytrý, bystrý ale takový je již od malinka. Jinak se jí jeví jako normální kluk s běžnými chlapskými zájmy – fotbalem. Baví ji ho zkoušet co ví a co ne. Je pravda, že se mu občas směje a on poté brečí. Dodává, že oba dva sourozence má, ale ráda.

Vztah s bratrem a sestrou je podle Anny dobrý. Více si rozumí s Markem. Ten jí také více pomáhá se školou. Starší sestra se ihned naštvě pokud Anička něco neví, či jí něco nejde a často na ní křičí. To je také to, co jí na sestře vadí. Líbí se jí na ní její pečlivost při uklízení a talent na matematiku, který by také chtěla mít. Na Markovi oceňuje to, jak se jí snaží pomáhat, a že se nepovyšuje, tak jako Eliška. Svou odlišnost od zbylých dvou sourozenců vnímá, tvrdí o sobě totiž, že je z celé rodiny nejhloupější.

5.5.2 Osobní anamnéza

Rodina má tu výhodu, že sestra matky je dětskou psycholožkou. Se svolením rodiny Marka sledovala již od dvou měsíců věku. Marek začal vykazovat známky nadprůměrného vývoje v oblasti mentální i motorické již od pěti měsíců. V devíti měsících již byl schopen samostatné chůze. V čtrnácti měsících dovedl poznat první obrázky v knize, užívat zájmena, mluvit ve větách o dvou či občasně i třech slovech. Ve dvou letech začínal poznávat některá z písmen, ve 2,5 letech přečetl první jednodušší slova. O půl roku později četl všechna slova a čtení se stávalo pořád více plynulým. V pěti letech na návrh sestry navštíví rodina PPP. Zde vyšetření prokázalo akceleraci vývoje o 3 roky – plynulá četba s porozuměním danému textu, samostatnost, zvládnuta číselná řada do 500, pochopení logických dějových souvislostí. Oplýval a stále oplývá velmi dobrou zrakovou a sluchovou pamětí. Pracovníci PPP rodině doporučili vzdělávání dle IVP v MŠ a před zápisem do ZŠ navštívit a provést kontrolu v PPP, kde se bude řešena možnost dalšího odpovídajícího vzdělávání. V následné kontrole v PPP bylo nadání opět potvrzeno s velmi podobnými výsledky jako u sezení prvního. Pro další vzdělávání byla doporučena ZŠ Křídlovská z důvodu daltonského vzdělávání a zkušeností práce s nadanými dětmi a individuálním vzdělávacím plánem..

Rodina se na rozvoji nadání podle svých slov výrazně a záměrně nepodílela. Díky věku dětí, si hodně děti pomáhali sami – např. Eliška pomáhala Markovi se čtením odpovídala na jeho zvědavé dotazy. Nyní se snaží rodina děti podporovat v tom, v čem je každé z dětí dobré a vytvářet jim prostor pro koníčky i pro společné rodinné zážitky. Ani po diagnostikování Marka se situace nezměnila a přístup rodiny ke znalostem, rodinné výchově se nezměnil.

5.5.3 Školní anamnéza

MŠ navštěvovaly pouze mladší dvě děti. Nejstarší dcera byla s matkou doma. Matka si v období Eliščina předškolního věku čerpala mateřskou dovolenou u mladších dětí. MŠ rodiče vybírali velmi jednoduše, jediným kritériem byla blízkost a snadná dostupnost od bydliště. Obě děti navštěvovaly stejnou MŠ. Zde nebyly žádné problémy, paní učitelky byly velmi vstřícné, přátelské a ochotné. V případě Marka, který vyžadoval odlišný přístup, se velmi aktivně zapojovaly, vyhledávali mu aktivity na internetu, nechaly ho ostatním dětem předčítat pohádky apod. Ředitelka dokonce poslala učitelky na vzdělávací seminář k nadaným dětem, aby učitelky dokázaly Marka správně rozvíjet a motivovat. Mezi

ostatní děti zapadl dobře. Dle rodičů byl v MŠ vnímán ostatními dětmi spíše jako vzor, který už zvládne číst, počítat, pěkně malovat. Marek má velmi dobrou povahu i přes odlišné znalosti si dokázal s dětmi hrát, pomoci jim, proto měl ve školce i kamarády. Při kontrole v PPP jim bylo doporučeno procovat dle individuálního vzdělávacího plánu na ZŠ Křídlovská. Na ZŠ se Markovi velmi líbí. Nejlepší na škole jsou pracovní listy, které dostává ve vyučovacích hodinách navíc, pokud již má hotové to, co ostatní děti ještě nemají uděláno. Dále se mu moc líbí Klub dětí, který s rodiči a občas i se sestrami navštěvuje. V tomto Klubu dětí hrají hry, chodí na exkurze, přednášky. Rodiče mají možnost se vídat s ostatními rodiči nadaných a sdělit si své zkušenosti, problémy a zážitky. mezi spolužáky má hodně známých, ale kamaráda pouze jednoho se kterým chodí i do fotbalu.

Eliška (také pravděpodobně nadaná) navštěvuje odlišnou ZŠ a již několik let si rodičům stěžuje, že se zde nudí. Někdy se stane, že v hodině vyrušuje nebo je na učitele drzá a přinese poznámku. Rodiče doufají, že se dostane na gymnázium. Je velmi šikovná na matematiku, pravidelně vyhrává matematické olympiády. Z důvodu Eliščina pravděpodobného nadání jsem se i jí ptala na její základní školu. Uvedla, že v ní nespokojená. Vadí ji příliš jednoduché úkoly a zadání, pomalé tempo spolužáků i paní učitelka. Lituje, že nemůže navštěvovat stejnou školu jako bratr. Velmi se těší až bude na gymnáziu. S dětmi ve třídě si rozumí, ale nejraději má kamarádku z jejich panelového domu, která je o 2 roky starší a navštěvuje gymnázium.

Prostřední dítě (Anna 10 let) se jeví oproti ostatním dětem jako typicky průměrnou. Číst začala až po nástupu do ZŠ (navštěvuje stejnou ZŠ jako Eliška). Ve škole se jí oproti Elišce velmi líbí a je zde spokojená. Pouze ji trápí, pokud paní učitelka říká věty typu, že Eliška je tak šikovná a ty ne. Moc by si přála se paní učitelkám i rodičům zavděčit. I podle matky vnímá své horší studijní výsledky velmi citlivě.

5.5.4 Celkové shrnutí rodiny E

Rodina na mě působila velmi dobrým dojmem. Byla zde vidět velká snaha rodičů nedělat mezi dětmi rozdíly. Rodina je velmi aktivní, zejména sportovně orientovaná a velmi aktivní jsou i děti. Počítač i televize je příliš nezajímají, což si myslím, že není v dnešní době obvyklé. Rodiče prosazují myšlenku, že děti by měli mít hlavně dětství; ať již jsou velmi šikovné – nadané či méně.

Vztahy v dané rodině hodnotím jako mírně problematické. Rodiče usilují o to, aby se Anna necítila méněcennou. Bohužel se jim i to přes jejich snahu nedaří a u Anny jsou pocity méněcennosti patrné. Vztah mezi Eliškou a Markem je dobrý, panuje v něm rivalita, která ovšem tomuto vztahu neškodí. Sestry mají mezi sebou myslím, dobrý vztah. Byl by ještě lepším pokud by si Eliška uvědomila odlišnosti sestry. Myslím si, že s věkem obou dívek se situace bude i nadále zlepšovat. Otázkou zůstává jaká Eliška bude a jak se bude chovat doma i k sourozencům po nástupu na gymnázium. Rodičům bych doporučila navštívit s dětmi PPP a nechat udělat OI testy i obě děvčata. Pouze ze zajímavosti, zda by se i u Elišky by se nadání potvrdilo.

5.6 Rodina F

Tato rodina žije v panelovém domě na okraji Brna. Má dvě děti ve věku 7 (Vojtěch) a 13 (Petr) let. Starší z dětí navštěvuje 8leté gymnázium v Brně. Jedná se o rodinu úplnou.

5.6.1 Rodinná anamnéza

Vztahy mezi sourozenci jsou převážně kladného rázu. Mladší ze sourozenců vnímá staršího jako vzor. Dokáží si pomoci, podpořit se navzájem. V sourozeneckém vztahu nebyly, ani v mladším věku děti problémy. Jediným zdrojem hádek mezi sourozenci je plnění povinností v domácnosti. Vztahy s bratrem hodnotí Petr i přes výrazný věkový rozdíl a rozdílnost povahy jako velmi dobrý. Na bratrovi se mu líbí především jeho aktivnost, chytrost odpovídající věku a velké množství energie. Vadí mu jeho zbrkllost, neschopnost brát věci s nadhledem. S bratrem se hádají zřídka kdy. Nejčastěji o přítomnosti jednoho či druhého u počítače. Starší z dětí by rádo mělo svůj klid v pokoji (kde je i počítač) a mladší ho tam neustále a rád navštěvuje a vyrušuje od školních aktivit. Činnosti, které s bratrem vykonává rád jsou hra na klavír a četba knížek. Společné kamarády s bratrem příliš nemá a to i z důvodu výrazného věkového rozdílu. Myslí si, že vztah s bratrem bude nejlepší až i on bude na gymnáziu, či až budou oba dva dospělými.

Vojtěch vnímá vztah s bratrem jako velmi dobrý. Je rád, že má staršího a tak chytrého bratra. Mrzí ho pouze, že jej bratr nechce brát za svými kamarády. S Petrem se nejčastěji hádá o již zmiňovaný počítač. Na bratrovi se mu líbí, jak se mu snaží pomáhat s úkoly, jak pomáhá doma, vadí mu že je na něj hodně přísný. Přál by si být podobný jako on až bude velkým.

5.6.2 Osobní anamnéza

Rodiče udávají, že obě dvě děti jsou nadané. Starší z nich je nadán spíše jazykově a matematicky a mladší více hudebně a sportovně. Oba dva chlapci se naučili číst již v MŠ. Starší ze synů pokládal rodičům otázky neúměrně věku, čímž udivoval okolí. Zájmy měl dle rodiny běžné dětské a až do doby, kdy nechali změřit IQ staršího syna je nenapadlo, že by mohl být nadaným. Impuls ke zjištění IQ Vojtěcha dala babička, která rodičům neustále poukazovala na jeho šikovnost a výjimečnost.

5.6.3 Školní anamnéza

Obě děti navštěvovaly stejnou MŠ a i ZŠ, dokud starší z dětí nepřestoupil na gymnázium. Problémy v MŠ se nevyskytly. Matka dodává, že si myslí, že zde děti byly spokojené.

I po diagnostice Petra rodina neuvažovala o nějaké alternativní formě vzdělávání. Zapsala ho proto na běžnou ZŠ. V období školní docházky do ZŠ rodiče ani Petr žádné významnější problémy nezaznamenali. Pouze si Petr stěžoval na nudu. Přejít ze ZŠ na gymnázium navrhnul Petr sám. Rodiče s tímto souhlasili a byli rádi, když se Petrovi podařilo přijímací zkoušky úspěšně složit. Připadá jim, že je nyní spokojenější a že se mu i zvýšilo sebevědomí po změně školy.

U vzdělávání mladšího dítěte měli rodiče snahu ho zařadit do školy, která by zohledňovala jeho nadání. Podstoupili proto testy v PPP, kde se nadání neprokázalo. Matka si domnívá, že důvodem horších výsledků v testech byla velká Vojtěchova únava a špatné soustředění. Proto jej zapsali do první třídy ZŠ, na kterou chodil i Petr. Nyní se chystají opět navštívit PPP a požádat o přestup do třídy pro nadané žáky.

Nadanému se v obou školách velmi líbilo, ale udává, že gymnázium, kde nyní studuje, mu poskytuje více seberealizace a lepší, konkrétnější vědomosti. S vrstevníky ve třídě základní školy vycházel vždy dobře, nekonfliktně. Na gymnáziu jsou vztahy ještě o lepší, je možné se spolužáky lépe diskutovat a bavit se, stejná situace je i u učitelů.

5.6.4 Celkové shrnutí rodiny

Rodinu hodnotím jako naprosto bezproblémovou. Rodiče mají snahu se svým dítětem maximálně věnovat, rozvíjet je a podporovat. Vztahy mezi sourozenci jsou rovněž bez obtíží.

5.7 Shrnutí výsledků a porovnání rodin

Pro lepší přehlednost byly odpovědi na výzkumné otázky zaznamenány do tabulek.

Výzkumná otázka č.1	Kdy si rodiče uvědomili, že se jejich dítě odlišuje od standardního dětského vývoje ?
Rodina	Odpověď na výzkumnou otázku
A	Nadání se začalo projevovat v období 4 let věku.
B	Předstih již okolo 2,5 let věku.
C	Projev nadání rodina zaznamenala již v 1, 5 roce.
D	Rychlejší vývoj začali rodiče pozorovat okolo 1, 5 roku.
E	Díky odbornému výzkumu psychologa bylo možné pozorovat nadání v oblasti mentální i motorické již od 5. měsíce.
F	Rodiče si uvědomili to v období školní docházky tzn. okolo věku 5 let.
Souhrn	Průměrný věk, ve kterém se děti začaly projevovat jako nadané je 2,5 let.

Tab. č. 5: Odpovědi na výzkumnou otázku č.1

Výzkumná otázka č.2	Jakým způsobem se rodiče podíleli či podílejí na rozvoji nadání svých dětí ?
Rodina	Odpověď na výzkumnou otázku
Souhrn	<p>Domnívám se, že neaktivnější přístup k rozvoji nadání má rodina C. Velmi je mi sympatický přístup otce, který se vzdělává současně se synem, ale zároveň nebere synovi dětství.</p> <p>V rodině E velmi blízký věk sourozenců způsobil, že si hodně pomáhali a rozvíjeli starší sourozenci mladšího.</p> <p>Všechny rodiny udávají, že učení dětí nebylo systematické a nevycházelo ze strany rodičů. Děti se neustále ptaly na předměty jejich zájmu a rodiče byli pouze pomocníky a průvodci v daných oblastech.</p> <p>Nakupování knížek, deskových her či jiných aktivit považují rodiny za samozřejmé.</p>

Tab. č. 6: Odpovědi na výzkumnou otázku č.2

Výzkumná otázka č.3	Jakým způsobem jste vybírali školská zařízení pro své děti ?
Rodina	Odpověď na výzkumnou otázku
A	MŠ nevybírala rodina systematicky. Kritériem byla blízkost bydliště. ZŠ vybírali dle doporučení pracovníků v PPP, aby zohledňovala potřeby Tomáše.
B	Dle doporučení známých rodina vybrala MŠ s daltonskými prvky. S MŠ byli velmi spokojeni, proto nebyl důvod syna nezapsat na ZŠ, která je k MŠ přidružena.
C	Děti této rodiny navštěvovali a v případě mladšího z dětí stále navštěvují běžnou MŠ. S nadaným Davidem zde byly velké problémy, MŠ jej nebavila. Učitelky rodině nevycházely vstříc, Davida hodnotily jako zlobivé a neukázněné dítě. Až po diagnostice se situace změnila. Při výběru ZŠ postupovala rodina pečlivě, zajímala se o možnosti, které by zde David měl. Tato taktika se jí vyplatila a David je se ZŠ spokojený.
D	MŠ děti této rodiny nenavštěvovali. Mladšího (nadaného) zapsala rodina do stejné ZŠ jako bratra. Nastaly obtíže, proto rodina zvolila přestup na jinou ZŠ. Zde opět situace nebyla vyhovující a tak rodina dala na rady pracovníků PPP.
E	Období školní docházky probíhalo bezproblémově. Starší dvě děti navštěvují stejnou ZŠ, kde je spokojena pouze mladší z dcer. U starší pravděpodobně také nadané je patrný pocit nudy a ve škole se jí nelíbí. Nejmladší dítě, které má nadání diagnostikované navštěvuje speciální školu pro nadané děti. Rodina vybírala školské zařízení dle doporučení PPP.
F	MŠ i ZŠ zvládal starší nadaný syn bez problémů. Po přestupu na gymnázium je, ale daleko spokojenější. U mladšího z dětí měla rodina tendence nechat jej zapsat do třídy integrující nadané děti. To se nepovedlo. Rodina se o to bude pokoušet i nadále.

Souhrn	Rodiny postupovaly při výběru škol buďto dle vlastního uvážení či dle doporučení pracovníku PPP. Tento postup hodnotím jako správný. Zde se opět ukazuje, jak je důležitá včasná diagnostika dítěte a pokud se rodiče řídí radami odborníků, dá se zamezit mnohým problémům.
---------------	--

Tab. č. 7: Odpovědi na výzkumnou otázku č.3

Výzkumná otázka č. 4	Jaké jsou vztahy nadaného dítěte se sourozenci ?
Rodina	Odpověď na výzkumnou otázku
A	Vztahy mezi sourozenci jsou dobré.
B	Vztahy jsou komplikovanější, kvůli výraznému vlivu prarodičů. Mladší z dětí vnímá staršího jako vzor.
C	Vztahy mezi sourozenci jsou dobré.
D	Relativně dobré. Nyní jsou ovlivněny pouze vývojovým obdobím - pubertou staršího ze sourozenců.
E	V této rodině jsou sourozenecké vztahy problematictější. Nadané děti jsou v této rodině dvě (nejmladší a nejstarší). Prostřední dítě velmi trpí srovnáváním a s nadanou sestrou a bratrem. Vztahy mezi dvěma nejstaršími dětmi (sestrami) jsou horší než vztah každé ze sester s nejmladším bratrem. Nadané sestra dává nenadané velmi najevo, že nezvládá, to co ona či bratr.
F	Naprostě bezproblémový, vlivem i velkého věkového rozdílu mezi bratry.
Souhrn	Vztahy mezi sourozenci jsou u většiny rodin dobré. Nadané děti z uvedených pobízejí i své méně šikovné sourozence k aktivitě a touze být lepšími. U rodin s problémy za ně nemohou rodiče. Ale vnější vlivy z okolí – prarodiče, učitelky. Tyto vlivy u sledovaných rodin zapříčinili. Zajímavostí je, že u 3 rodin ze 6ti zkoumaných je pravděpodobné i nadání sourozence, buď vyniká ve stejné oblasti jako je diagnostikovaný sourozenec, či v oblasti výrazně odlišné.

Tab. č. 8: Odpovědi na výzkumnou otázku č.4

Výzkumná otázka č.5	V jakém věku dítěte si nechali rodiče diagnostikovat nadání svých dětí ?
Rodina	Odpověď na výzkumnou otázku
A	v 5 letech
B	v 6 letech
C	v 5 letech
D	v 6 letech
E	v 5 letech
F	v 10 letech
Souhrn	Průměrný věk, kdy si nechali rodiče své dítě diagnostikovat v PPP je věk 6 let.

Tab. č. 9: Odpovědi na výzkumnou otázku č.5

Výzkumná otázka č.6	Jakým způsobem sourozenci vnímají to, že je jejich bratr / sestra nadaný(á) ?
Rodina	Odpověď na výzkumnou otázku
A	Nevnímá. Starší bratr nadaného tuto skutečnost nijak zvláště nevnímá. Bere bratra jako sobě rovného.
B	Vnímá. spíše záporně. Na bratra žárlí, protože ho mají prarodiče raději.
C	Vnímá, velmi kladně. Mladší setra k bratrovi vzhlíží. Vnímá to, jako chytřejšího než ostatní děti a je na něj velmi pyšná.
D	Vnímá, spíše záporně. Nachází se v období puberty, která jeho názor na sourozence ovlivňuje.
E	Vnímá, negativně zejména prostředí sourozence. Má kvůli svým nadaným sourozencům pocity méněcennosti.
F	Nevnímá, vzhledem k výraznému věkovému rozdílu.
Souhrn	Sourozenci z rodina A a F nevnímají odlišnosti oproti svým sourozencům. Záporné vnímání je u rodiny B výrazně ovlivňují prarodiče, kteří dávají nadaného sourozenci pořad za příklad. U rodiny D je situace odlišná, zde se podepisuje na pohledu sourozence jeho věk a pubertální období. Rodina E má nadané pravděpodobně dvě děti ze tří. Nenadaná dcera vnímá odlišnosti od sourozenců negativně, vznik u ní pocit méněcennosti.

Tab. č. 10: Odpovědi na výzkumnou otázku č.6

Výzkumná otázka č.7	Uvědomuje si nadané dítě svou rozdílnost oproti sourozenců, popřípadě vrstevníkům ?
Rodina	Odpověď na výzkumnou otázku
A	Nadané dítě si odlišnost oproti bratru neuvědomuje. Stejná situace je u vrstevníků.
B	V rodině B si dítě nadání uvědomuje. Důvodem je jeho vyšší věk oproti sourozenci a vliv prarodičů, kteří mu to jak je šikovný dávají často najevo.
C	Nadaný si rozdílnost oproti sestře ani vrstevníkům neuvědomuje.
D	Nadaný si odlišnosti neuvědomuje, protože je mladším z dětí. Jeho bratr má podobné znalosti jako on.
E	Nadané dítě (nejmladší) si nadání uvědomuje zejména ve vztahu k prostřední sestře. S nejstarší sestrou vychází velmi dobře jsou na podobné úrovni ve znalostech a dovednostech.
F	Neuvědomuje – důvodem je výrazný věkový.
Souhrn	<p>Nadaný jedinec si odlišnosti oproti svým sourozencům u většiny ze zkoumaných rodin neuvědomuje. Žádná z rodin nemá k nadání takový postoj, že by mezi dětmi dělala rozdíly. Pokud si to sourozenec uvědomí, je to opětně dáno vlivem srovnávání ze strany ostatních příbuzných či školy.</p> <p>Velmi zvláštní mi přišlo, že nadané dítě z rodiny C si neuvědomuje odlišnosti oproti vrstevníkům. Dochází přitom (na základě IVP) na hodiny o třídu výše.</p>

Tab. č. 11: Odpovědi na výzkumnou otázku č.7

Výzkumná otázka č.8	Jaké vztahy má nadaný jedinec s vrstevníky ?
Rodina	Odpověď na výzkumnou otázku
A	Vztahy s vrstevníky má jedinec špatné. Do třídního kolektivu nezapadl.
B	Nadaný vychází s vrstevníky výborně, nemá problémy s navazováním či setrváním vztahů.
C	Velmi dobré. Vychází se všemi věkovými kategoriemi, ať již mladšími či staršími jedinci.
D	Vztahy jsou problematické. Na první ze ZŠ byla šikana, která výrazně ovlivnila sebevědomí nadaného v navazování vztahů s vrstevníky. Nyní, když navštěvuje školu jinou se situace pomalu lepší a s dětmi si více rozumí. i v mladším věku dělalo nadanému problémy rozumět si s dětmi stejného či mladšího věku.
E	S vrstevníky vždy vycházel bez problémů.
F	S vrstevníky neměl nikdy problémy
Souhrn	Většina z nadaných dětí zkoumaného souboru nemá ve vztahu s vrstevníky problémy.

Tab. č. 12: Odpovědi na výzkumnou otázku č.8

ZAVĚR

Cílem bakalářské práce bylo se seznámit s pojmy nadáním, nadaným dítětem, jeho charakteristikami, odlišnými potřebami ve vzdělávání a výchově.

V praktické části jsem zjistila pomocí polostrukturovaného rozhovoru pohled rodičů na vznik a vývoj nadání. Dále mě zajímal také způsob výběru školního zařízení, vztahy mezi sourozenci a vztahy nadaného s vrstevníky, tak jak danou situaci vnímají rodiče. Na oblast sourozeneckého vztahu jsem se dotazovala i nadaného dítěte a jeho sourozence či sourozenců.

Získané informace byly převedeny do kazuistického zpracování. Z odpovědí rodin vyplynulo, že se nadání u talentovaných jedinců projevuje zejména ve věku batolete a v předškolním věku dítěte. Velmi mě překvapila skutečnost, že většina rodin projevům nadání nepřikládala téměř žádný význam, a nenechala si dítě odborně vyšetřit na vlastní žádost. Rodinám byla diagnostika doporučena odbornými pracovníky – učitelé MŠ, ZŠ. Důvodem doporučení návštěvy pedagogicko-psychologické poradny bohužel vždy nebyl správný odhad pedagogů ohledně budoucí diagnózy, spíše předpokládali diagnózu negativní (ADHD, Autismus) bez přítomnosti nadání. V oblasti včasné a správné identifikace nadaných dětí spatřuji mezery ve vzdělávání pedagogů a to zejména u pedagogů působících v MŠ. Situace se oproti létům minulým postupně zlepšuje a doufám, že se problematikou nadání a nadaných dětí bude naše vláda, školství a neziskové instituce zabývat stále více. Všechny uvedené rodiny přistupovaly k rozvoji nadání velmi aktivně. V současné době můžeme na trhu nalézt velké množství literatury, her, které podporují rozumové schopnosti dětí. Mnohé z potřebných informací, které by měla rodina nadaného znát je možné nalézt také na internetu.

Vztahy v daných rodinách jsou velmi individuálními. V pocitech sourozenců a nadaných dětí v některých rodinách hrálo významnou roli přirovnávání ze strany učitelů, či rodinných příslušníků. Do oblasti srovnávání jednoho sourozence ke druhému mají možnost zasáhnout rodiče a důrazně tento postup doporučuji. Lze tak zamezit pocitům méněcennosti.

Vztahy mezi dětmi jsou povětšinou dobré. Výraznou roli zde hraje pohlaví a věk. Velkou měrou mohou vztahy mezi sourozenci opět ovlivňovat rodiče svou výchovou a přístupem ke každému z dětí. Pokud je nadaným mladší z dětí je situace lepší než pokud tomu je opačně. Kvůli nadání a vyššímu intelektu je totiž často nadaný jedinec na stejné či velmi

podobné úrovni jako jeho bratr či sestra. Jestliže je nadaným starší z dětí, vztahy s mladším sourozencem má většinou dobré v opatrovatelském a učitelském duchu.

Výzkum poukázal na nedostačující informovanost a správnou diagnostiku jak učitelů, tak rodičů. Proto se domnívám, že by se již na vysokých školách pedagogických a jim příbuzný oborech mělo vyučovat o nadání a nadaných dětech. Dostupnost a počet publikací o této problematice hodnotím také jako nedostačující. A v neposlední řadě chybí větší množství odborných vzdělávacích institucí, zohledňujících nadání. Je velký nedostatek mateřských škol, specializujících se na nadané děti v České republice. Situace základních škol se lepší a těchto institucí pomalu přibývá.

Přínos práce vidím hlavně v oblasti zmapování a souhrnu informací od daných rodin o školských institucích a vztahu mezi sourozenci. Poznatky z této práce mohou být využity dalšími rodinami jako prevence chyb či doporučení postupu při výchově a výběru vzdělávání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ATTWOOD, T. *Aspergerův syndrom*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 208 s. ISBN 80-7178-979-8.
- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1997. 414 s. ISBN 80-7066-534-3.
- DOČKAL, V. *Zaměřeno na talenty aneb Nadání má každý*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2005. 245 s. ISBN 80-7106-840-3.
- DRTÍLKOVÁ, I. *Hyperaktivní dítě*. Vyd. 2. Praha: Galén, 2007. 83 s. ISBN 978-80-7262-447-8.
- FOŘTÍK, V., FOŘTÍKOVÁ J. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 128 s. ISBN 978-80-7367-297-3.
- HARTL, P. *Stručný psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 312 s. ISBN 80-7178-803-1.
- KVARDA, T. *Integrace nadaných dětí 1. ročníku na Základní škole Zlín (tř. Svobody 868, Malenovice)*. [Bakalářská práce]. Zlín 2008.
- LANDAU, E. *Odvaha k nadání*. Vyd. 1. Praha: Akropolis, 2007. 164 s. ISBN 978-80-86903-48-4.
- MÁTYCHOVÁ, M. O nadání. In: *Nadanie*. [online] Bratislava: Centrum nadania, n.o. 2000 [cit. 27. 03. 2009]. URL:
<http://www.centrumnadania.sk/index.php?filename=nadanie_uvod>.
- MACKINTOSH, N. J. *IQ a inteligence*. Praha: Grada, 2000. 367 s. ISBN 80-7169-948-9.
- MÖNKS, F. J., YPENBURG, I. H. *Nadané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002. 100 s. ISBN 80-247-0445-5.
- MUSIL, M. *Talenty cez palubu*. Bratislava: Směna, 1989
- MUSILOVÁ, M. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. Vyd. 2. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 42 s. ISBN 80-244-0749-3.

NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 124 s. ISBN 978-80-247-2057-3.

PORTEŠOVÁ, Š. Dvojí výjimečnost. In: Dvojí výjimečnost [online] Brno: Centrum rozvoje nadaných dětí. 2000 [cit. 30.3.09]. URL: <http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=44>.

PORTEŠOVÁ, Š. Jak definovat talent a nadání?. In: Jak definovat talent [online] Brno: Centrum rozvoje nadaných dětí. 2000 [cit 27. 03. 2009]. URL: <http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=8>.

PORTEŠOVÁ, Š. Multidimenzionální modely talentu a nadání. In: Modely talentu [online] Brno: Centrum rozvoje nadaných dětí. 2000 [cit. 30.3.09]. URL: <http://www.nadanedeti.cz/index.php?stranka_id=16>.

RUISEL, I. *Základy psychologie inteligence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 184 s. ISBN 80-7178-425-7.

SEJVALOVÁ, J. *Talent a nadání - jejich rozvoj ve volném čase*. Praha: IDM MŠMT, 2004. 60 s. ISBN 80-86784-03-7.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 176 s. ISBN 80-7178-559-8.

STERNBERG, R. J. *Kognitivní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 632 s. ISBN 80-7178-376-5.

STRNADOVÁ, V. *Psychologie I – přehled základních témat moderní psychologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 309 s. ISBN 978-80-7041-057-8.

ŠENEKLOVÁ, J. a kol. *Práce s talentovanou mládeží; Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané 25. – 27. září 2008 v Brně*. Vyd. 1. Brno: Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu, 2008. 236 s. ISBN 978-80-254-3376-8.

VAGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002. 304 s. ISBN 80-246-0181-8.

VONDRÁKOVÁ, E. Co můžeme udělat pro rozvoj talentů. In: Talent a nadání [online] Praha: Společnost pro talent a nadání. 2000 [cit. 4.5.09]. URL: <<http://www.talent-nadani.cz/>>.

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení - dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Vyd. 10. Praha: Portál, 2003. 263 s. ISBN 80-7178-800-7.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADHD Hyperaktivní porucha spojená s poruchou pozornosti

AS Aspergerův syndrom

apod. A podobně

č. Číslo

IQ Inteligenční kvocient

IVP Individuální výchovně-vzdělávací plán

MŠ Mateřská škola

např. Například

obr. Obrázek

PPP Pedagogicko-psychologická poradna

SPU Specifické poruchy učení

ZŠ Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: Stupnice inteligence.....	17
Obr. č. 2: Gaussova křivka rozložení intelektu v populaci.....	18
Obr. č. 3: Interaktivní nadání.....	19
Obr. č. 4: Hvězdicový model A. J. Tannenbauma.....	20
Obr. č. 5: Mönksův vícefaktorový model.....	22
Obr. č. 6: Gagneho model nadání a talentu.....	23

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Genetické vztahy IQ v rodině.....	18
Tab. č. 2: Projevy nadaných dětí	25
Tab. č. 3: Nadání a SPU.....	29
Tab. č. 4: Nadání s ADHD.....	29
Tab. č. 5: Odpovědi na výzkumnou otázku č.1	54
Tab. č. 6: Odpovědi na výzkumnou otázku č.2	55
Tab. č. 7: Odpovědi na výzkumnou otázku č.3	57
Tab. č. 8: Odpovědi na výzkumnou otázku č.4	58
Tab. č. 9: Odpovědi na výzkumnou otázku č.5	59
Tab. č. 10: Odpovědi na výzkumnou otázku č.6	60
Tab. č. 11: Odpovědi na výzkumnou otázku č.7	61
Tab. č. 12: Odpovědi na výzkumnou otázku č.8	62

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky rozhovoru určeného rodičům

Příloha P II: Otázky rozhovoru pro nadané dítě

Příloha P III: Otázky rozhovoru pro sourozence

Příloha P IV: Ukázka přepisu rozhovoru s rodinou „A“

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY ROZHOVORU URČENÉHO RODIČŮM

Část první :

1. Kolik dětí máte v jakém věku jsou Vaše děti ?

2. Je některé z Vašich dětí nadané ?

3. Kdy jste začal(a) tušit, že Váš syn / Vaše dcera se liší ve vývoji od svých vrstevníků ?

4. Co Vás na tuto skutečnost (odlišnost od vývoje) upozornilo ?

5. Má Váš syn / Vaše dcera diagnostikované nadání ?

Pokud ano, která instituce Vám diagnostiku provedla a v jakém věku dítěte ?

Na čí popud jste si nechali nadání diagnostikovat ?

6. Chodily Vaše děti do mateřské školy ?

Podle jakých kritérií jste instituci vybírali ?

Jednalo se o standardní mateřskou školu ?

Jaké máte zkušenosti s touto vzdělávací institucí v souvislosti s nadáním Vašeho dítěte ?

Byly učitelky ochotné a vstřícné ke spolupráci s Vámi rodiči ?

Měli snahu poskytnout Vašemu dítěti odlišné aktivity ?

Vzpomenete si na nějaký konkrétní příklad z období docházky do mateřské školy ?

7. Navštěvují Vaše děti základní školu ?

Podle jakých kritérií jste instituci vybírali ?

Navštěvují sourozenci stejnou základní školu ? Pokud ne, z jakého důvodu ?

Podporuje daná školská instituce Vaše nadané dítě ?

Co si myslíte, že jsou silné a slabé stránky dané školy (škol) ?

8. Jak jste se Vy sami snažili rozvíjet nadání u svých dětí ? Byly zde nějaké rozdíly z Vaší strany v přístupu ke každému z nich ?

9. Jaké zájmy Vaše děti mají ?

10. Jaké mají děti kamarády ?

Jedná se spíše o vrstevníky, stejně staré děti či děti mladšího věku ?

11. Jak danou situaci (nadání v rodině) vnímají ostatní příbuzní ?

Část druhá:

1. Jakého pohlaví jsou Vaše děti a jaký je mezi nimi věkový rozdíl ?

2. V jakém věku bylo Vašemu „nenadanému“ dítěti , když jste diagnostikovali Vaše nadané dítě ?

3. Setkali jste se někdy s názorem z blízkého okolí, že dáváte přednost jednomu ze svých dětí ?

Pokud ano, kterému dítěti a kdo Vám toto řekl ?

4. Jaký se domníváte, že mají mezi sebou sourozenci vztah ?

5. V jaké oblasti si mezi sebou rozumí a v jaké mají naopak problémy ,

6. Jaká je mezi sourozenci komunikace ?

Hádají se často ? Dochází mezi nimi i k fyzickým potyčkám ?

7. Myslíte si, že panuje mezi nimi rivalita o Vaši pozornost ?

8. Jsou ochotní si vzájemně vypomoci – například s domácími úkoly, s řešením hádanek apod. ?

9. Myslíte si, že Vaše „nenadané“ dítě vnímá to, že je sourozenec nadaný ?

PŘÍLOHA P II: OTÁZKY ROZHOVORU PRO NADANÉ DÍTĚ

Část první :

1. Kolik ti je let ?

2. Chodíš do školy / školky ?

Líbí se ti tam ?

Které předměty tě baví nejvíce a které naopak nejméně ?

Nudíš se ve škole ?

Je tvá třída něčím jiná než ostatní třídy ve škole ? (pokud dítě navštěvuje ZŠ Malenovice)

3. Co tě baví, když nejsi ve škole ?

4. Čteš rád(a) ? Co nejčastěji ?

5. Sleduješ televizi ? Co nejčastěji ?

6. Dokážeš používat počítač ? Co konkrétně Tě na baví dělat na počítači ?

7. Čím by jsi jednou chtěl(a) být a proč ?

8. Myslíš si, že jsi v něčem jiný (jiná) než tvoji kamarádi, spolužáci ?

Část druhá:

1. Máš sourozence ?

2. Jak je(jsou) staří ?

3. Popiš svého sourozence – co je na něm dle tebe dobré a co špatné ?

V čem by jsi chtěl být jako on(ona) ?

4. Rozumíš si se svým sourozencem ? Hádáte se někdy ? Jaký je nejčastěji důvod Vaší hádky ?

5. Co rád(a) děláš se svými sourozenci dohromady a co raději děláš sám(a) odděleně od nich ?

6. Kam chodí tvoji sourozenci do školy ? Pokud navštěvují jinou školu víš z jakého důvodu ?

7. Máte společné kamarády se sourozenci ?
8. Myslíš si, že ti jde něco lépe než tvým sourozencům ? je naopak něco v čem jsou lepší tvoji sourozenci ?
9. Pomáhá ti v něčem tvůj sourozenec ? Pokud ano v jaké oblasti ?
10. Když bys měl(a) nějaký problém za kým by sis šel pro radu ?
11. Chtěl bys být v něčem jako tvůj sourozenec ? Pokud ano proč ? Pokud ne proč ?

PŘÍLOHA P III: OTÁZKY ROZHOVORU PRO SOUROZENCE

1. Kolik ti je let ?
2. Máš sourozence ?
3. Co se to něm (nich) líbí a co naopak ne ?
4. Kam chodíš do školy ?
5. Hádáte se někdy se sourozencem(sourozenci) ? Pokud ano, z jakého důvodu je to nejčastěji ?
6. V čem si naopak spolu se sourozencem (sourozenci) rozumíš ?
7. Co rád / ráda děláš se svými sourozenci společně a u čeho jsi raději sám (a) ?
8. Máte se sourozence společné kamarády ?
9. Kdybys měl(a) nějaký problém za kým by jsi šel (šla) ?
10. Pomáháte si se sourozenci navzájem ?
11. Chtěla by jsi být v něčem jako tvůj sourozenec ? Nebo mít nějakou povahovou vlastnost jako on (ona) ?

PŘÍLOHA P IV: UKÁZKA PŘEPISU ROZHOVORU S RODINOU „A“

S rodiči:

Představení rodičům, vysvětlení účelu poskytnutí rozhovoru, nastínění okruhu otázek.

Část první:

1. Děti máme dvě – dva syny.
2. Věk dětí je 9 a 12 let.
3. Ano, nadaní má diagnostikován náš mladší syn – Tomáš.
4. Asi okolo čtyř let věku Tomáše.
5. Krátce po čtvrtých narozeninách již sám četl. V předškolním věku jevil zájem o neobvyklá témata – historii, biologie a fyziku.
6. Ano, má.
7. PPP v Kroměříži ve věku 5,5 let
8. Ano, chodilo. Navštěvoval běžnou MŠ. Období školní docházky proběhlo bez problémů. Paní ředitelka nám pořád říkala, jak je Tomáš šikovný, ať mu vyzkoušíme změřit IQ. Nakonec jsme ji poslechli. Náročnější aktivity se Tomášovi snažili poskytovat v rámci svých možností, ale myslíme si, že tímto nijak netrpěl.
9. Ano, je. PPP nám doporučila zapsat Tomáše na ZŠ Zachar, která integruje nadané žáky. Školu vnímáme jako dobré rozhodnutí. Tomáš v ní bohužel příliš šťastný není, chybí mu opravdový kamarád.
10. Vždy jsme se snažili být velmi trpěliví. Vyhledávali jsme si potřebné informace ať již šlo o vědomosti, či posléze o nadaných dětech. Nákupy publikací, her a podobných naučných materiálů jsou samozřejmostí. Je důležité vzbuzovat v dítěti zdravé sebevědomí.
11. Tenis, četba, společné aktivity s bratrem
12. Syn Tomáš má s navazováním vztahů velké problémy. Opravdového kamaráda zatím nepoznal, ale myslím si, že by mu více vyhovoval věkově starší. Velmi ho trápí především situace ve třídě, kde do kolektivu příliš nezapadl.

Část druhá

1. 2 chlapci.
2. Sourozenci při diagnostice nadaného bylo 7 let.
3. Nesetkali.
4. Velmi dobrý až harmonický vztah. Vždy si ochotně pomáhali a pomáhají i nyní.
5. Komunikace je dobrá, rozumí si spolu i po této stránce. Hádají si pouze výjimečně. Perou se docela často, ale většinou se jedná o formu hry. Při nákupu na sebe myslí, dovedou se rozdělit o přidělené sladkosti.
6. Nikdy nebyla a myslím, že už ani nenastane
7. Ano pomáhají.
8. Myslím si, že toto vůbec nevnímá. Inteligenčně jsou na tom velmi podobně.

Poděkování za rozhovor, rozloučení.

Pro nadaného:

1. 9 let
2. Ano, chodím do školy. Nelíbí se tam. Nemáme dobrý třídní kolektiv, chybí mi v něm kamarád, jediný sedím sám v lavici. Baví mě nejvíce matematika a angličtina. Nenudím, paní učitelka mi v případě, když mám svou práci hotovou ihned zadá další úkol. Nemyslím si, že by byla má třída něčím jiná, možná snad jen tím, že máme špatný kolektiv.
3. Rád hraji tenis, počítač, četba knížek
4. Ano, čtu velmi rád. Nejraději mám Rychlé Šípy od J. Foglara. Z důvodu velké možnosti imaginace, dynamičnosti děje a napínavosti.
5. Ano, používám ho zejména na hraní her. Mám ale stanovený čas po jako dobu mo-
hu hrát.
6. Rád bych se stal počítačovým technikem.
7. Nemyslím

Část druhá:

1. Ano, mám. Jednoho staršího bratra Michala
2. 12 let
3. Michal je hodný, obětavý je s ním legrace. Špatná vlastnost je ta, že mi občas nechce půjčovat jeho věci a nechce mě pouštět na počítač.
4. Ano rozumíme si hodně. Nehádáme se není důvod, když si rozumíme.
5. S Michalem rád hraje míčové a deskové hry. Sám jsem raději u počítače.
6. Chodí na gymnázium, protože je starší.
7. Ano, máme a hodně jich je.
8. Nevím, asi nic. Ale bratrovi jde lépe než mě volejbal, který hraje závodně.
9. Já myslím, že kdybych bratra požádal, pomůže mi. Zatím jsem to moc nepotřeboval, zvládnou si poradit sám.
10. Za mámou asi pokud by šlo o nějakou klukovskou záležitost tak za tátou či bratrem
11. Jsme si velmi podobní, jen věk se liší. Takže ne. Možná akorát tak dobře umět hrát volejbal.

Sourozenec

1. 12 let
2. Ano, mladšího bratra – 9 let
3. Nevím. Líbí se mu, že si spolu rozumíme.
4. Na gymnázium.
5. Ano, ale ne moc často, hlavně o počítač
6. Ve hrách - volejbal
7. Hrají hry a volejbal
8. Ano, máme
9. Za kamarády a pak za bráchou
10. Mou pomoc nepotřebuje, vše zvládá sám, bez problémů.

11. Nechtěl jsme spokojený sám se sebou.